

GRAFIKAI SZEMLE

Folyóirat a grafikai
iparágak számára.
Felelős szerkesztő
Wanko Vilmos. Fő-
munkatárs Gondos
Ignác. Megjelenik
minden hó végén.
A Magyarországi
Könyvnyomdászok
és Rokonszakmabeliek Szakköre
kiadása. Budapest
1913. évi február hó
XXIII-dik évfolyam
2. szám

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA. A MAGYARORSZÁGI KÖNYVNYOMDÁSZOK ÉS ROKONSZAKMABELIEK SZAKKÖRÉNEK KÖZLÖNYE

Lapunk jelen számának közleményei: Működésünk az 1912-13. körévben. — *Schwartz Ármin:* Étrendi lapok (menü-kártyák). — *Gondos Ignác:* Ki szedte a Nemzeti dalt? — *R. R.:* A dombornyomásról. — *G-r v-s.:* A táblázatszedésről. — A könyvnyomtató munkaköréből (*Gv.:* Nem valódi fémek megfeketédesének oka. Ritkítatlan kompresszszedés. Egy új rendszerű nyomtatógép. *Rasofszky:* Táblázatszedés. *R. A-r.:* Tusrajzok indigó- vagy pergaminpapíron).

MŰKÖDÉSÜNK AZ 1912-13. KÖRÉVBEN

Tisztelt közgyűlés! Az 1912. évi március hó 31-én megtartott rendes évi közgyűléstől nyert megbízatás értelmében az elmúlt körévben ügybuzgóan és lelkesedéssel törekedtünk Körünk ügyeinek előmozdítására, amiről a következő jelentésben számolunk be a t. szaktársaknak.

Elmult esztendei működésünket a *Szakkör szervezetének kiépítésére és megerősítésére való törekvés* jellemzi. Ismeretes tény, hogy a mult évi március hó 11-én megtartott bizalmiférfi-értekezlet a Szakkör érdekében indítandó agitáció ügyével is foglalkozott s egyhangu lelkesedéssel határozta el, hogy a kört működésében erkölcsileg támogatja s kívánatosnak tartja a szaktársak teljes számban való tömörülését a Szakkörben oly célból, hogy egyrészt az általánosságra üdvös hatású szakmai oktatáshoz szükséges anyagi erő nagyobb mértékben álljon rendelkezésre, másrészt hogy a tagok számának gyarapodásához képest a magyar nyomdászság minél szélesebb rétegeit részeltethesse a szakmai továbbképzésben. E határozattal megpecsételést nyert ama régen hangoztatott véleményünk, hogy a Szakkör a szervezet egyik legszükségesebb alkotórésze s hogy annak fejlődését szervezeti szempontokra való tekintetből minden szaktársnak előmozdítani kötelessége. E határozat volt egyébként indító oka ama közgyűlési határozatnak is, mely az 1909. évi április hó 6-án megtartott rendes évi közgyűlést a heti 20 filléres illeték bevezetését célzó határozatát érvényre juttatta, helyesebben az akkor elfogadott alapszabályokat teljes egészükben életbe léptette.

Vezetőségünknek ezek szerint legelső és legfontosabb teendője volt e határozatot végrehajtani; ez meg is történt s április hó 6-án kezdődött a Szakkör új korszaka, melyben az anyagi megerősödés útjára terelődött a Kör fejlődésének folyamata. Örömmel jelenthetjük, hogy a *heti illeték bevezetése*, ami egyértelmű a tagdíjak emelésével, a tagok számának növekedését, a tagdíjbevételek emelkedését, valamint az illetékhátralékok összegének jelentős csökkenését vonta maga után. Ezt egyébként igazolják a következő adatok is: Tagdíjából befolyt 1911 április-december hónapokban

6080*40 kor., átlagban tehát 675*60 kor. havonként; 1912-ben ugyanazon idő alatt 9843 korona, átlagos tagdíjbevétele tehát 1093*60 kor. A taglétszám a fenti hónapok alatt 1911-ben átlag 1449 volt, 1912-ben pedig 1525. Tagdíjhátralék miatt töröltünk 1911-ben 678 tagot, 1912-ben 442 tagot, ebből a számból azonban 204 esik az év első három hónapjára, amikor még havi illeték volt érvényben, 238 pedig az 1912. évi április-december hónapokra, amikor már heti illetéket fizettünk; ezzel beigazolódtott a mult évi közgyűlésen kifejtett ama nézetünk, hogy a heti illeték bevezetésétől egyelőre nem várhatunk ugyan lényeges taglétszámemelkedést, de a hátralék-összeg eddigi nagyságának alapos redukálódását mindenesetre elérjük. Szükségesnek tartjuk megemlíteni azt, hogy a pontos illetékfizetés tekintetében a *fővárosi tagoknál* mutatkozik örvendetes javulás, amennyiben a fővárosi tagok hátraléka csupán 5-6%, míg *vidéki tagjainknál* e szám sokkal több: körülbelül 20-25%. Ez indított különben arra, hogy a vidéki tagok pontos illetékfizetésének elérhetését tanulmány tárgyává tegyük.

A heti illeték bevezetésével tehát lényegesen javult Körünk anyagi helyzete s remélhető, hogy a következő év folyamán sikerülni fog a Részvényt nyomdában és a Világosságban felszaporodott s most még fennálló tartozásainkat teljesen kiegyenlíteni.

A mult évi közgyűlés utasításából kifolyólag akciót indítottunk a *Szakegyesülettel való fuzió* érdekében. Ebbeli törekvésünk azonban — sajnos — nem lehetett eredményes, mivel az eszmét későn vetették a kongresszuson letárgyalandó s a szaktársak érdekeit közelebbről is érintő kérdések foga- tagába. Vezetőségünk már sokkal előbb is foglalkozott e kérdéssel, de miután meggyőződést szerzett arról, hogy a fuzió keresztülvitelét az illetékes szervezeti tényezők elsősorban a Kör taglétszámának nagyarányu emelkedését teszik függővé: a kérdés felvetését időszerűtlennek tartotta. A közgyűlés utasítása folytán azonban köteleességszerűen kellett a fuzió ügyét a szaktársak plénuma elé vinni. A fuzió ügyét egyébként titkárunk tette alapos tanulmány tárgyává s a vidéki szakegyesületi helyi csoportok megkérdezése után egy terjedelmes elaborátumban foglalta össze a fuzió létrejötte esetén végrehajtható működési programot, melynek a szakegyesület és a szervezet bevonásával való letárgyalására azonban — a fentemlített okokból — nem kerülhetett a sor. Miután láttuk, hogy a fuzió kimondását nem vihetjük keresztül: óvakodtunk attól, hogy az erre vonatkozó pozitív indítványok leszavazása által a Szakkört esetleg nagyobb megrázkodtatásnak kitegyük s megelégedtünk a Szakegyesület központi választmányának ismeretes határozati javaslatával, melyet a kongresszus egyhangulag határozattá emelt. E kongresszusi határozatból kifolyólag nagyarányu taggyűjtő akciót indítottunk, mely elég szép ered-

ménnyel járt ugyan, de távolról sem elégitett ki minket, aminek okára nem restellünk e helyütt is rámutatni.

Az egyetemes nyomdászszervezet legfőbb fórumának tekintjük a kongresszust, amelynek határozatai megfélebbezhetetlenek s azokat kell, hogy minden szaktárs tiszteltben tartsa s a szervezetben való magatartására nézve zsinórmértékül tekintse. Tudva ezt, mély sajnálattal kell rámutatnunk ama jelenségre, hogy a kongresszusnak a Szakkör támogatására vonatkozó határozatát egyes kongresszusi és egyesületi vezetőségi tagok sem respektálják, ellenben a bizalmiférfi-testület tagjait — kevés tiszteletreméltó kivétellel — azok között kell aposztrofálnunk, akik a szakmai oktatás előmozdítása iránt indolenciával viselkednek. Szükségesnek tartjuk ezt leszögezni ama reményünk kifejezése kapcsán, hogy e tarthatatlan helyzet rövid időn belül lényegesen fog javulni. Visszatérve a fuzói kérdésére, kijelenthetjük, hogy azt napirenden óhajtjuk tartani s bevárjuk, hogy az alkalmas időpontot, amikor az eszmét újból felszínre vethetjük és sikeresen dülőre vihetjük.

Körünk szervezetének erősítését célozta az előző vezetőségnek a *vidéki helyi csoportok megalakítására* vonatkozó határozata is. Az elmúlt év elején 11 helyi csoport alakult meg, míg az év folyamán még Kolozsvárott, Lugoson, Sopronban és Nagyváradon alakultak új helyi csoportok. Helyi csoportjaink önálló működést alig fejthettek ki, egyrészt mivel mindezideig nem volt módunk arra, hogy az illeték egy bizonyos hányadát rendelkezésükre bocsáthatjuk volna, másrészt pedig a kezdet kezdetén lévén még vidéki szervezeteink, a szakmai oktatási működés módjával sincsenek tisztában. E működési programot szabíztottságunk fogja megállapítani s reméljük, hogy a következő körévben csoportjaink eredményes működést fognak kifejthetni.

Szaktanfolyamaink 1911—12. évi tanévét 1912. március 29-én zártuk be kielégítő eredménnyel. Erre a tanévre anyagi segítséget kaptunk a kereskedelmi kormánytól 1000 koronát, a főnökegyesülettől 400 koronát és a Gépmesterkörtől 50 koronát. Az 1912—13. évi tanévre már a nyár folyamán tettük meg az előkészületeket s e tanévet október hó 6-án nyitottuk meg a szakegyesület és célra átvendélt nagytermében. Tanfolyamunk ezen évfolyamának elő-

készítésénél érvényesítettük eddigi tapasztalatainkat s így újból rendszeresítettük a vasárnap délelőtti előadásokat, a tananyagot pedig lényegesen összevontuk. Az eredményvárakozáson felüljő; hallgatóink nagyobb része szorgalmasan és buzgóan látogatja előadásainkat s tanulmányaiban kielégítő előhaladást mutathat fel. — Előadói tisztelet a következő szaktársak vállaltak: ifj. Aigner Antal, Alpár Sándor, Faltusz Ede, Fröhlich Samu, Gondos Ignác, Herzog Salamon, Illyéssy István, Jánosi Péter, Mittelmann Izidor, Rasofszky Andor, Schornstein Jakab, Schwartz Armin, Stefáni József, Szabó István és Wanko Vilmos; ezeken kívül még néhány ügybuzgó kemigrafus, gépszedő és gépmester szaktárs működött közre a gyakorlati üzemi bemutató előadásokon. Tanfolyamunkat ezidén is meglátogatta Vig Albert iparoktatási főigazgató ur, aki a látottak felett teljes megelégedését fejezte ki. Megemlítjük még, hogy tanfolyamunk anyagi támogatása érdekében megkeresést intéztünk a kereskedelemügyi miniszteriumhoz és a főnökegyesülethez és hogy tanfolyami hallgatóink munkáit a Grafikai Szemlében mellékeletek alakjában reprodukáljuk s ugyanazokat az 1914. évi leipzigzi nemzetközi grafikai kiállításon is kiállítjuk a szakoktatási csoportban. A folyó tanévben a fővárosi tanfolyammal parallel *Kolozsvárott* is rendezünk tanfolyamot, mely a táblázatszedést és a hirdetésszedést öleli fel. E tanfolyam vezetője és előadója Lengyel Sándor, aki páratlan ügybuzgalommal teljesíti feladatát. Második vidéki tanfolyamunk az *aradi*, amelyet a szakegyesülettel karöltve szerveztünk s melynek előadói Eibenschütz és Klein szaktársak vezetésével ugyancsak vállelve buzgólkodnak az aradi szaktársak szakmai tudásának fejlesztésén.

Hivatalos közlönyünknek, a *Grafikai Szemlének fejlesztését* ez évben is legfőbb feladatunknak tekintettük. Nem is hangzott el panasz lapunk tartalmi és kiviteltbeli nivója ellen. Igaz, hogy ennek biztosítása érdekében újabb anyagi áldozatokat kellett hozni. Így lapunk szerkesztője köré tömörülő munkatársak fáradságos munkájának honorálása céljából bevezettük a soronkénti díjazást, melynek révén azok munkakedvét fokozni kívántuk, ezt el is értük. A szerkesztő mellé — annak kívánságára — Gondos Ignác szaktársat kértük fel főmunkatárs-

Lapunk jelen számának rovatai: A Szakkörből. — Beküldöttek. — Betűöntés. — Technikáról. — Korrektura. — Papirzakma. — Feljegyzések. — Hivatalból. — Üzenetek.

A SZAKKÖRBŐL

Körünk rendez évi közgyűlését, melynek idejéről a választmány március hó 30-át állapította meg, a szakegyesületi taggyűlés miatt március hó 31-én, *hétfőn este 7 órakor* a Szakegyesület nagytermében tartjuk meg alapszabályszerű napirenddel. Indítványokat a közgyűlés előtt legalább nyolc nappal kell írásban a választmányhoz benyújtani.

Felkérjük a t. vidéki helyi és fővárosi házipéntázás szaktársakat, hogy az esetleges nélkülözhető vagy felesleges ez évi január havi Grafikai Szemléket *Körünk költésére minél előbb visszazáraztatni* szivekedjenek. Körünk taglétszáma a hó végén örömdetesen emelkedett, minek folytán most szükségünk van néhány példányra.

A szaktanfolyam előadásai programmszerűen folynak. Hallgatóink érdeklődése ugyan megcsappant, de mindennek dacára

elegendő számban jelennek meg az előadásokon. Február hó 2-án a kereskedelmi kormány megbízásából Vig Albert királyi tanácsos, iparoktatási főfelügyelő látogatta meg tanfolyamunkat s örömmel jelenthetjük, hogy a hallgatók munkálkodása, eddigi vázlatainknak gyakorlatias volta kellemes benyomást gyakorolt a főfelügyelő urra, aki efeletti örömeinek kifejezését is adott.

A kolozsvári szaktanfolyamunk előadásai március hó elején befejeződnek. A tanfolyamról szóló jelentést, valamint a hallgatók jobb vázlatainak reprodukcióit lapunk egyik közelebbi számában közöljük.

Az általános szakirányú tanoncoktatás ügye. A létesítendő grafikai tanoncszakiskola érdekében a főnökegyesület részéről megindított előmunkálatok hosszabb, beható tárgyalások után annyira jutottak, hogy az ez ügyben a székesfőváros tanácsához intézendő beadvány s ezzel kapcsolatosan az iskola szervezete és tanterve az elnökség által folyó hó 6-án megtartott értekezleten bemutatható volt. Ezen értekezleten jelen voltak: a székesfőváros szociálpolitikai és közgazdasági ügyosztálya képviselőjében Wittlinger Gyula dr. tanácsjegyző; Vig Albert

királyi tanácsos, iparoktatási főfelügyelő; Magyar Endre iparoktatási főigazgató; Gaul Károly a Technológiai Iparmúzeum igazgatója; Czako Elemér dr. az Iparművészeti Iskola igazgatója; Szűcs Jenő a lovagutcai iskola igazgatója; Soltész Adolf dr. az Ipari egyesület titkára; Koffler Károly dr. a Gyár- iparosok Országos Szövetsége titkára; a főnökegyesület részéről Schwarz Félix, Hermann Sámuel, Krausz Soma, Kertész Árpád, Elek Emil, Kunossy Frigyes, Wollitz Manfréd, Jauernik Nándor és Löbl Ödön; a Grafikus Művészetők Egyesülete képviselőjében Fuchs Zsigmond és Wözner Ignác; a Könyvnyomdászok Szakköre képviselőjében Pollák Simon, Wanko Vilmos és Faltusz Ede. Az értekezlet tárgya a tanoncszakoktatás kérdése volt. Ismertette lett az ez ügyben eddig folytatott munkálatok lényege s a tervezett iskola fő irányelvei és felolvasottat a székesfőváros tanácsához intézendő beadvány. A jelen voltak egyértelműleg örömmel üdvözölték a főnökegyesület akcióját, azt mindenben üdvösnék és jónak ismerték el és felszólásaikkban egyben ígéretet tettek arra nézve, hogy a maguk részéről az ügyet a leghatásosabban támogatni fogják. Az értekez-

nak, amit az szívesen vállalt s ebbeli feladatát lelkesedéssel teljesíti. Az elmúlt év során egyébként szomorúan kellett tapasztalnunk, hogy a nyomdák már nem szívesen támogatják lapunkat mellékletek nyomtatásával és átengedésével. E jelenség mind nagyobb és nagyobb arányokat ölt s így mi sem természetesebb, minthogy a kísérleti nyomda felszerelésének s a mellékletek házilag való elkészítésének eszméje újból felszínre került. Miután a nyomdatulajdonosok fentemlített indolens magyverelete érthető s előnyös megváltozása alig remélhető: a megválasztandó új vezetőség feladata leendő a kísérleti nyomda kérdésével foglalkozni. Körünk egész éven át volt tagjainak — akik arra reflektáltak — ez idén is díjtalanul adtunk egy diszes be-kötési táblát. 1913. évi január 1-től életbeléptettük választmányunk egy korábbi határozatát, melynek értelmében a fedőlapok készítőit vagy tervezőit 10—10 korona s egy mellékletre való 2—3 vázlat beküldőit 5—5 korona díjazásban részesítjük. Lapunk szeptemberi számában közöltük az Utikalauz cimlappályázat eredményét és bírálati jelentését; valamint a díjazott munkákat is reprodukáltuk; a szakegyesület központi vezetősége erre a célra 200 koronát szavazott meg.

Könyvtárunk gyarapítását is elhatároztuk s ennek folytán esetről-esetre megrendeljük az újabb megjelent szakkönyveket. Könyvtárunkat Fiedler Károly és Gelléri Mihály gyarapították néhány szakkönyvvel és régi nyomtatványokkal.

Nyomtatványkiállításokat az elmúlt körévben a szokottnál kisebb számban rendeztünk. A *fővárosban* csupán a kongresszus alkalmával rendeztünk egyet, amely alkalommal az Utikalauz cimlap-pályázatra beküldött munkákat állítottuk ki. *Vidéken* az év elején Szegeden, Aradon és Kassán rendezett kiállításokon kívül csak Debrecenben és Temesvárott rendeztünk kiállítást nagyon szép sikerrel. Az év folyamán felhívást kaptunk az Amatőrnyékezők Egyesületétől egy grafikai kiállítás létrehozása ügyében, ennek érdekében azonban az informatív jellegű értekezleten kívül mi sem történt. Résztvettünk az Iparművészeti Társulat által rendezett *üzleti grafikai kiállítás* előkészítésében is. Ennek során — mint ismeretes — olyan tapasztalatokra tettünk szert, melyek jó előre kizárják

még a lehetőségét is annak, hogy Körünk a nevezett Társulattal valamelyes működési nexusba kerülhessen. Kiállításokról lévén szó, szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy a *Leipzigben, 1914-ben rendezendő nemzetközi grafikai kiállítás*on Körünk tanfolyamainak munkáit óhajtuk kiállítani s önállóan vesz részt a kiállításban a Grafikai Szemle is, melynek szerkesztősége a kiállítás megtekintésére társas tanulmányi kirándulást szervez, amelyen való részvételét eddig közel 50 szakárs jelentette be.

Az általános szakirányú inasoktatás ügye régóta foglalkoztatja a hazai szakköröket. Ismeretesek azok a mozgalmak, amelyek ez ügynek rendezése céljából másfél évtized óta a Szakkör s később más egyesületek által indítottak s amelyek eddig pozitív eredménnyel nem jártak. Az elmúlt év folyamán Szücs Jenőnek, a lovag-utcai iparostanonciskola igazgatójának kezdeményezésére a Főnökegyesület, a Szakkör, a Művezetők Egyesülete és az említett iskola igazgatósága elhatározták, hogy közös memorandum fordulnak a fővárosi tanácshoz a lovag-utcai szakirányú tanonciskola átszervezése érdekében. E memorandumban az oktatás központosságát, a délutáni oktatás rendszeresítését s az Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanács által már szankcionált tanterv és tananyag bevezetését kérjük. Miután a tárgyalásokba az illetékes tényezők is bevonattak s a terv azoknak a tetszésével találkozott és mert a Főnökegyesület a kísérleti tanulmányhelyek felszereléséhez jelentős összeggel hozzájárulni hajlandó: remélhető, hogy ezen akciónak meg lesz a kívánatos eredménye. Körünket közelebbről is érdekli e mozgalom, mivel a memorandumban a továbbképző szaktanfolyamokról is említés történik s ama kívánásunknak adunk kifejezést, hogy a tanonciskolában nyerjenek otthont a mi továbbképző tanfolyamaink is, amelyeknek tantervét annak idején teljes összhangba hoznánk a tanoncok oktatásával.

Az elmúlt év folyamán Körünk saját pénztára terhére két pályázatot irt ki. Egy irodalmi pályázatot és egy szedés-nyomtatási pályázatot; mindkettő szép sikert eredményezett. Ezeken kívül a Silberer-féle szaküzlet és a Woltitz Vilmos-féle kemigrafiai intézet megbízásából irtunk ki egy-egy pályázatot számlák szedésére és nyomtatására. Szakbizottságunkat egyébként több helyről kérték fel egyes

letlen elhangzottak értelmében a főnökegyesület most már véglegesen meg fogja állapítani a szakiskola ügyében benyújtandó beadvány szövegét, melyet a főnökegyesület, a Grafikus Művezetők Egyesülete és a Szakkör elnökségei, valamint a lovag-utcai iskola igazgatósága a székesfőváros tanácsához közösen fogják benyújtani és ugyanekkor a főnökegyesület beadvánnyal fog fordulni a kereskedelemügyi, valamint a vallás- és közoktatásügyi minisztériumokhoz a létesítendő továbbképző tanfolyamok ügyében. Ezen ügyekre még visszatérünk.

BEKÜLDÖTTEK

Ujévi üdvözlő lapokról és naptárakról. Lapunk mult havi számában említett ujévi köszöntő lapokon kívül még a következők küldték be munkáikat: *Nyul Dezső* lapja rajzolt, tónusszerű megoldás ezüst átnyomással. Izléses munka. — *Rácz Rezső* lapja szintén rajzolt; kombinációja ötletes és sikerült. — Naptárakból ez idén nagyon keveset kaptunk. Alig egy pár nyomda naptárát bírjuk. Ennek okát nyilván a rossz

gazdasági viszonyokban kell keresni. Az *Athenaeum* *rt. fali naptára* izléses munka ugy rajzbeli, mint szedésbeli kivitel dolgában, éppen talán csak az kifogásolható, hogy a középső mezőbe benyúló díszítés hajlása nem elég formás. A nyomtatásról és színezésről dicsérrelt lehet csak megemlékezni. — *Márkus Samu könyvnyomdájának heti tömbnaptára* eléggé sikerült munka. Táblája egyszerűségében is izléses. Kifogásolandó azonban a címer és évszám körül alkalmazott rajzolt betűjű felírás: „Naptár az ezkerlencszáztizenharmadik közönséges esztendőre.” Ez egyrészt felesleges (mert az évszám egyébként is fel van tüntetve), másrészt pedig nem is ötletes, mivel inkább díszítésként hat s csak *üvellenül* veszi észre az ember, hogy az felírás. A tömb fedőlapjának negatív rajzánál határozottan rosszul hatnak: a nagy foltú virágok és a virágcserepből kinyúló csigavonalban hajló vastag vonaldiszkek. Maga a tömb házilag készült s egyszerű munka. E naptár nyomtatása kifogástalan. — *Kertész József nyomdájának naptárát* Szekeres Béla magyaros rajza díszíti. Kár, hogy a sok tömör dísz közölt a szöveg

nem érvényesülhet. A tömb egyes lapjainak feje gyanánt a hónapok nevei vannak alkalmazva; e rajzolt sorok megoldása azonban nem sikerült, a hónapok kezdőbetűje a sor körül alkalmazott díszrel vannak tompapiros színben nyomtatva, a többi pedig fekete, miáltal a tompított piros színű iniciálé a fekete mellett nem érvényesülhet s így első pillantásra csak *anuár, ebruár* stb. tűnik szembe. — *A Pátria-nyomda* *rt. naptára* ugyanaz, mint tavaly. Az ideinek színezése, nyomtatása tetszetősebb és jobb a tavalyinál. — *Klein Ferenc és társa naptárának* hátlapja bordó vászonnal áthuzott. A cég neve egyszerű sorokkal van a vászonba préselve. A tömbnaptár elég silány. — *Btró és Schwartz-nyomda naptárát* is besorozta üzleti nyomtatványai közé s ezekkel egyöntetű kivitelben készítette; ami egész helyes felfogás. A naptár hátlapja vörössel van szegélyezve, a cégnyomás céljára a levélpapír cégnyomását használták. A tömbnaptár a hátlap művészi kiviteléhez nem méltó silány tömegmunka. — *A Rigler József Ede papírneműgyár* *rt. fali naptára* Helbing Ferenc tanár munkája után készült. Minden tekintetben művészi

pályázatok eldöntésére; így a szakegyesület békéscsabai, nyitrai, soproni és temesvári helyi csoportjai által kiírt pályázatok elbírálását is szakbizottságunk végezte el. Szorosan e ponthoz tartozik az is, hogy az Acs Mihály-alapot — melynek karmatait irodalmi pályadíjakra kell felhasználni — gyarapítani óhajtván: e célra a tagdíjbevételek 1%-át szavaztuk meg.

Háziestélyt ez idén kettőt rendeztünk és pedig november 30-án és január 5-én. Mindkettőnek az eredménye ismeretes: erkölcsileg fényesen sikerültek, anyagilag azonban nagyobb deficitet eredményeztek, aminek oka mindenesetre a súlyos közállapotokban keresendő.

Választmányunk az év során 11 ülést tartott, melyeken az összes folyó ügyeket letárgyalta. A szakbizottság tevékeny működést fejtett ki ezidén is. Összesen 23 ülésen intézte el a hozzá átutalt ügyeket. Az irodalmi bizottság 6 ülésen tárgyalta le az ügykörébe vágó ügyeket. A vigalmi bizottság szintén buzgón teljesítette hivatását s háziestélyeink erkölcsi sikere csakis e bizottság tagjainak fáradozása folytán volt elérhető. Junius és december hónapokban megejtették a szokásos hivatalos vizsgálatokat, melyeknek során úgy a jegyzőkönyvek, mint a pénztári könyvek példás rendben találtak.

Körünket ez évben fájdalommal veszteség is érte *Gyöngyösi Sándor* szaktársunk elhunytával. A megboldogult Körünk egyik alapító tagja volt s mint a megalakulás óta egyik legbuzgóbb és leglelkesebb vezetőségi tagja sokszor tett üdvös szolgálatot a zászlónkra irt eszmék érdekében. Fáradozást nem ismerve önzetlenül dolgozott mindenkor a Szakkör felvirágoztatásán s ez érdeméért illő, hogy emlékét tiszteletben tartsuk s e helyütt is megőrökítsük!

A fentiekben részletesen megemlékeztünk mindazon fontosabb mozzanatokról, melyek mult évi működésünket képezték. Hisszük, hogy ténykedésünkkel mindenkor a szaktársak szakmai oktatásának ügyét mozdítottuk előbbre s e munkánkban számos segítőtárs támogatott, ki-ki anyagilag vagy erkölcsileg s ezért megragadjuk az alkalmat, hogy támogatóinknak, jóakaróinknak ez alkalommal is hálás köszönetet mondjunk, kérvén őket, hogy jóindulatukat a jövőre nézve ne vonják el a Szakkörtől.

Külön mondunk köszönetet a szakegyesület köz-

ponti vezetőségének, amiért szaktanfolyamunk céljára a nagytermet rendelkezésünkre bocsátotta és anyagilag is támogatott, továbbá köszönetünket fejezzük ki szervezetünk vezetőségének a Körünk érdekében folytatott agitációs hathatós támogatásáért.

Fenti jelentésünk tudomásul vételét s részünkre a felmentvény megadását, valamint pénztárosunk részére a szokásos tiszteletdíj kiutalását kérve, ma-radtunk szaktársi üdvözzel

A VÁLASZTMÁNY

Pénztári jelentés. Mult évi jelentésomban a heti illeték bevezetésének elodázhatatlanul fontos és szükséges voltát hangsúlyoztam s miután a közgyűlés a heti 20 filléres tagdíj fizetését április 6-tól tényleg életbe is léptette, s ez minden tekintetben bevált, ez évi jelentésem már nem oly pesszimistikus hangú, mint az előző évi volt. A havi illetékfizetés idejéből származó hátralék nagy részét le kellett ugyan irni, de a heti 20 filléres illetékek bevezetése révén elérjük, hogy a szaktársak csak igen ritkán maradnak adósak és ez esetben is könnyebben törlesztik azt. — A kiadások részletezése egyébként a következő: A Világosság-nyomda számlájára 4928 K-át törlesztettünk és február hó végén 4061'64 K volt a nyomdai adósságunk. Ehhez számítandó a Pesti rt. nyomdánál lévő 1400 K tartozásunk. A szerkesztés a soronhárúval és a hirdetés-jutalékkal 2581'24 K (tavaly 1961'27 K), az expedíció 541'67 K, bekötési tábla 300 K, összköltség a Grafikai Szemlőre (a mellékletekkel és klisékkel együtt) 10.692'27 K (tavaly 10.313'28 K). Szaktanfolyami célokra helyben és vidéken összesen 3410'61 K-át költöttünk (tavaly 4030'29 K), szaklapokra, pályadíjakra 292'58 K-át, adminisztrációs porto és nyomtatványokra 396'98 K-át, tiszteletdíjakra, jegymegváltásokra, ujévi ajándékokra és koszorura 384 K-át adtuk ki. Az estélyek 880'06 K-át igényeltek, ebből levonva az 574'80 K bevételt, 12 év óta ezidén először mutatkozik e címen 305'26 K deficit, mely a rossz gazdasági viszonyoknak tudható be.

Tagdíjbevételeink az 1911. évvel szemben 45%-kal emelkedett: 12.130'20 K volt az előző évi 8284'20 K-val szemben, mely összegben a vidék 3133'40 K-val szerepel (1911-ben 1991'40 K). Legtöbb illetéket a Franklin-Társulat, Athenaeum, Világosság, Pallas, Székesfehérvári és Stephaneum nyomdabeli tagok küldtek

megoldáru munka. — *Schriftgiesserei D. Stempel A.-G., Frankfurt a. M., naptára* izlésees munka. Tömbnaptára heti beosztáru, de az egyes napok is letéphetők, a napok sorrendje ehhez képest fordított, vagyis legalul van a hét első napja. — *Genzsch és Heyse betűöntőde, Hamburg, naptára* hasonló a tavalyihoz. Az ideinek Franz Paul Glass müncheni grafikusművész a tervezője s az ő róla nevezett betűkből és díszítőanyagból van szedve. — *A wieni Scholze Ede betűöntőde naptára* nem sok szót érdemel. Napi tömbje rettenetesen silány kivitelű. — *Berger és Wirth festékgyár tömbnaptára* díszes kivitelű. A heti tömb lapjai között hasznos gyakorlati tanácsokat tartalmazó reklámlapok helyeztettek el. — *Gleitsmann E. T. festékgyára óriási fali naptára* tipikus festékgyári reklámlapok, melyen a naptári rész mellékesnek tűnik fel. Technikai kivitel tekintetében a naptár semmi kívánni valót sem hagy. Testvérlapunk, a prágai *Typografia* évi naptára egyszerű munka, melyet azonban izlésees készítettek el. — *A Rockstroh & Schneider Nachf. A.-G. drezdeni gépgyár* háromrétű naptára gyönyörű kivitelével egyike a legértékesebb naptáraknak. A két

szélső lapon van elhelyezve a naptári rész. A középső lapon alul és felül szászországi tájképek művészi reprodukciói foglalnak helyet s ezek között a cégnomás fekete alapon arany betűkkel. — *Homyánszky Viktor nyomdájának zsebnaptárát* ez idén is érdeklődéssel vártuk s ösztíntelen kell bevallanunk, hogy az idei kiadás nem elégített ki minket. Elismerjük, hogy ez is művészi tekintetből kifogástalan munka, melynek mestere Bárány Nándor szaktársunk, de úgy tűnik fel, mintha az idei naptárra a vizsgáztalan gazdasági helyzet is rányomta volna a bélyegét. Sokkal egyszerűbb s így nem is olyan elegánsan nagyszerű, mint az utolsó két év Homyánszky zsebnaptára.

A nagymegyeri „Haladás”-nyomdából csomó nyomtatványt kaptunk megbírálás céljából. Ezek között kétségkívül három meghívó a legérdekesebb; a meghívók háromrétűek, szövegeztetésük azonos s a díszítés tekintetében csak annyi az eltérés, hogy ezt fokozatosan mérsékelték. Szedőjük bevallása szerint az első meghívónál alkalmazott díszítést sokalta s így a másodikon már redukálta, de mivel ez is tudósítottunk látzott, a harmadik nyomtatás-

nál csupán a legszükségesebbnek látszó díszítést hagyta meg. Talán felesleges is hangsúlyozni, hogy a harmadik megoldás a legjobb; határozottan kifogásoljuk azonban, hogy az aranynyal nyomtatott vignettát átnyomták a főszóval, ami természetesen nem sikerülhetett tökéletesen. Egy negyedik meghívó block-betűkből szedett szövege modern sorcsoportosítású. A keretet (kettős hullámos vonal) és a főszó betűinek kontúrjait a szedő fába metszette, ami óriási fáradság dacára sem sikerült s egy cseppet sem emeli a meghívó hatását; sőt a keret egyáltalán csak ront, sokkal jobban megfelelt volna, ha megelégszik azzal a körzettel, melyet a tiszteletjegyen használt fel, de ezt is csak egy színben nyomtatva. Az említettekben kívül még egy zárszámadás fedőlappjáról is véleményem kéri a beküldő. E cimlap szedése megállná a helyét, ha a betű karakteréhez képest tömörebben szedték volna a sorokat; bizony nagyon helytelen block-betűkből szedett sorokat három ciceróval ritkítani. A nyomásról már egyáltalán nem lehet jót mondani. Régmúlt divát a sorokat úgy nyomtatni egymásra, hogy a második azinnél rézautosan két-

figyelembe veendő a papíryanag minősége, nehogy csupa hideg színek találkozzanak, mint például *szürke* karton és *világoskék, zöld* vagy *barna* festék. Legcélszerűbb a szöveget valamilyen semleges színben (halványviola, fényképbarna), a kiemelendő sorokat pedig intenzív, meleg színben (vörös, arany, bordó) nyomni. Természetesen arra is kell gondolni, hogy az alak ne legyen *tulnag*, mert ez az asztalnál való elhelyezést megnehezítené.

A menü-kártyák szövegét legtöbbször magyarul vagy franciául, ritkábban németül, esetleg magyarul és franciául nyomják.

Ha elegendő hely áll rendelkezésre, akkor az ételek megnevezése lehetőleg magas írásból szedendő, nehogy az apróbb betűk felhasználása miatt sok felesleges *mező* maradjon. Ha a szöveg két nyelven készül, úgy legmegfelelőbb elrendezés az ételek felsorolásának egymás mellett való elhelyezése, vagy pedig a második nyelvé szövegnek egy másik színnel való nyomtatása.

A szöveghez felhasznált betűket egyfajta jellegű írásból vegyük, mert a nyomtatvány előkelőségét ezáltal kiválóan megőrizzük. Sőt a színes kiviteli szedéseknél alkalmazott kizeték és ornamente is lehetőleg idomuljanak a szöveg betűinek jellegéhez, ha az a célunk, hogy egységes stílusban épüljön fel a szedés. A sorrendezés tekintetében a legtöbb menü-kártya szövege megtartotta azt a közös vonást, hogy az egyes fogások, vagyis ételek megnevezését külön-külön következő sorokba szedik egymás alá, ami nagy mértékben akadályozza annak a modern közfelfogásnak az érvényesülését, hogy a szövegrész folthatása lehetőleg zárt tömbben nyilatkozzék meg. A manapság divó vonalas diszitmény alkalmazásával azonban könnyen változtathatunk ezen a konzervatív szokáson, még pedig oly módon, hogy minden egyes sort vonallal lezárunk.

Amikor az alkalmazott diszitmény vagy klisé miatt a szövegrész oly sok helyet foglal el, hogy a kellő beosztás nem lehetséges, akkor ajánlatos az összes italo megnevezését abban a sorrendben, amint az egyes fogásokhoz felszolgáltattak, alul a jobb sarokban elhelyezni, elől vonalban egymás alatt. Ilyenkor az ételeket az italoiktól megkülönböztetésképpen egy egészen kis műtyürkével, csillaggal vagy más diszkrét aprósággal lehet elválasztani.

Számos esetben még az egyes fogások (ételek) sorait is különválasztják egymástól valamilyen közbeiktatott diszitményes aprósággal; ez utóbbi esetben azonban legtöbbször zavarólag hat.

A *kétszínkivitel*nél természetesen jobban érvényesülhetnek azok az uralkodó izlések, amelyek a modernebb szedéseknél manapság megnyilatkoznak, amennyiben a második szint nem az egyes fogásoknak egymástól való megkülönböztetése végett alkalmaznak, hanem főképpen abból a szempontból, hogy a *vonalas* diszitményt nyomják vele. Legfeljebb valamilyen *monogramm*, *címer* vagy hasonló jelentésű apróságnak lehet még helyet szorítani ilyen esetben, ha egyébként nem kívánnak más diszt; de természetesen az ilyesmit is csupán szolid színben szabad nyomni.

Amikor a menü-kártya körül foglалására *vonalas diszitményt* használunk, minden egyes sort szintén vonallal lezárunk. A szöveg szedéséhez ilyenkor csakis *széles* írást használjunk, nehogy valamely *keskeny* betű felhasználása miatt csupa rövid sorokat nyerjünk s így minden egyes sort vonallal kénytelenítettünk az eredeti szélességre kibővíteni; az ilyesmi szaggatottságánál fogva toldott-foldott külsőt mutat és igen primitív. Mindenesetre a legjobb odahatni, hogy lehetőleg egyenlő sorokat nyerjünk.

A *kétszínkivitel*nél a vonalas diszitmény oly módon is igen jól érvényesülhet, ha az a legminimálisabb. Ilyen esetben két, egymástól erősen különböző szint lehet választani.

A *diners de nocte* és *tables d'hôte* alkalmakra rendelt menü-kártyákon néha még azoknak a személyeknek a nevét is közreadják, akik az ünnepségen résztvesznek, abból a célból, hogy az illető személyek helyét megjelöljék az asztalnál. Ezeket a neveket legcélszerűbb vagy egészen *felül*, vagy egészen *alul* elhelyezni, *de sohasem közel* a szöveghez, mert ezáltal félreértés keletkezhet.

Ha végül még ilyen menü-kártyákon a felköszöntöket is akarják közölni, úgy legajánlatosabb a *hátoldalra* nyomni a neveket abban a sorrendben, amint a felköszöntők egymásután következnek. Erre a célra nem szükséges nagy betűket használni.

Természetesen fontos követelmény a menü-kártyák készítésénél a *szakszerű* nyomtatás is, mert az avatlan kéz, vagy rosszul megválasztott szín még a leg-

feltalált olyan eljárását jelentett be szabadalmaztatására, mely szerint az eredeti betűket az eddig használt fémek helyett, más, kevésbé kemény és nem témes anyagokból vésnék, mint pl. gyengén égetett kaolin, szalonnakő, magneczia- vagy palakőkeverék, cement, stb. Ezeket az anyagokat aránytalanul könnyebben lehet véteni és egyben alkalmasak arra is, hogy róluk a feltaláló öntési eljárásával acél, bronz, aluminium vagy ólomöntvények készíthetők legyenek, amelyek azután a szokott módon matricáltatnak. — Münchenben Leisner Kristóf elektrotechnikus és Otto Miksa gépmeister az ottani „Typographische Gesellschaft” egyik közelebbi ülésén előadást tartottak arról, hogy miként lehetne a nyomásnál a *maszatolódást* (Spiesse) elkerülni. E célra bemutatják a találmányukat, mely abból áll, hogy a nyomógép nyomóalapját, amelyre a szedés kerül, magnetizálják, a szedéshez pedig olyan kizáró anyagot használnak, amely vasal van vegyítve, hogy azt a mágneses talapat magához vonzza. — Egy német nyomdatulajdonos közelebbi cikket irt a „Papier-Zeitung”-ba egy *újfajta bronzfesték*

siker alkalmazásáról. Mint írja egy munkánál igen nagy mennyiségű bronznyomásra lévőnek szüksége, előzetes kísérletek után ezt a munkát bronzfestékkel nyomatta és pedig kifogástalan eredménnyel. A bronzfestéket a gyár nem szállítja használható állapotban, hanem külön a bronzport és egy szabadalmazott folyadékot, amelyből esetről-esetre olyan mennyiség keverendő össze, amennyit egy-két órán belül fel lehet használni. Ez a bronzfesték teljesen jól szárad, jól tart a papíron és igen szép fényt ad, ami főleg a keveréshez használt folyadéknak, de annak is betudható, hogy a festék mindig friss állapotban van. Jól szatínált vagy krétázott papírosoknál egyszeri nyomással teljesen kielégítő eredmény érhető el, míg simitlan vagy durva felületű papírosoknál egy előnyomatra van szükség, amihez erős alnyomatfesték használandó. Az ezen festékkel való nyomtatásnál gond fordítandó arra, hogy a festékezés bőséges legyen és hogy a festékvalyuban a festék rövid időközökben jól felkevertessék. Mint a „P.-Z.” közli, ezen bronzfestéket illetőleg folyadékot a Carl Eckert (Berlin-Neukölln)

cég gyártja. — Egy németországi cég szabadalmat nyert falragaszbetűknek mechanikai uton lineoleumból való készítésére. A lineolum ezeideig is igen gyakran nyert nyomtatás céljára alkalmazást s mivel minden valószínűség szerint ezen újfajta falragaszbetűk olcsóbbak lesznek a fabetűknél, nagy elterjedésre számíthat az új találmány. Mint hírforrásunk jelzi, a cég közelebbi prospektust fog kibocsátani találmányáról, amikor is bővebben fogjuk ismertetni ezt az érdekes találmányt.

PAPIRSZAKMA

Magyar tarkapapír- és papirkárpitművek rt. cég alatt Budapesten új vállalat alakult 300.000 korona alaptőkével (1500 darab 200 korona névértékű részvény) kromot és tapétapapírok gyártására. A gyárat Kőbányán a Gergely-utcában fogják felépíteni. Az igazgatótagjai: Lévay Lajos báró, Várady Gábor dr., Schuler József, Schuler Gusztáv és Rönk Béla dr. Felügyelő-bizottság: Schuler Jenő, Biró Ede és Schuler Gyula.

jobban sikerült szedést is elronthatja. Egyáltalán az efféle luxus-nyomatványainál a főszempont az legyen, hogy *gondos munka mellett csakis a legjobb anyagot használjuk fel.* Selejtes, olcsó anyag diszes munkákhoz nem alkalmas; jó anyag pedig sokszor még a kevésbé kifogástalan munkát is megmentheti. Ez az elv áll különösen a menü-kártyák sokszorosítására. Egyébként pedig a szaktársak szives figyelmébe ajánlom az jelen közleményemhez készített két mellékletet.

SCHWARTZ ÁRMIN

KI SZEDTE A NEMZETI DALT?

Vannak történelmi események, amelyek jelentőségét sokszor csak évtizedek múlva tudják az utódok kellően méltányolni, míg az abban a korban élők, az eseményekben résztvevők fontosságát sem tulajdonítva a dolgoknak, a napirendre témek felelte. Ez okozta, hogy ma a múltban lefolyt történelmi események lefolyását, az azokban részt vett személyek neveit stb. tudni szeretnők, az erre vonatkozó adatok ma még nagy utánjárással sem találhatók fel. Napjainkban természetesen e szempontból is megváltozott a helyzet s a későbbi korok történelmi kutatóinak óriási módon megkönnyítik munkáját a különböző napilapok és képes folyóiratok, melyek legtöbbször az eseményeket a legapróbb részletekig ismertetik.

De vonatkoznak az elmondottak nemcsak a régmúlt időkre, hanem áll ez a helyzet az 1848/49-es eseményekre is, például annak megállapítására, ki szedte 1848 március 15-én a Nemzeti dalt? Bizonyára feltűnt már figyelmes lapolvasóknak, hogy valahányszor egy a 48-as időkben élt nyomdász eltávozik az élők sorából, mindannyiszor tele vannak napilapjaink a hírrel, hogy az elhunyt szedte 1848 március 15-én a szabad sajtó első termékét, Petőfi Sándor „Nemzeti dal”-át. E jelenség alapján kezdtem érdeklődni a dolgok iránt, s hogy a szaktársak között esetleg elterjedt téves történelmi tudást helyreigazítsam, felkutattam az erre vonatkozó dolgozatokat s mindent, ami részemre hozzáférhető volt és ezek alapján meg kell állapítanom azt

az érdekességet, hogy ez a ma már elég fontosnak látszó történelmi momentum nagy történelmi munkáinkban a legfelületesebben tárgyalatott. Gracza György „A magyar szabadságharc története” — mely munka ez ideig a szabadságharc legbővebb leírása — ugyanolyan rövidséggel s körülbelül ugyanazokkal a szavakkal írja le a „Nemzeti dal” 1848 március 15-én történt nyomdai előállítását, mint a Szalay-féle a Magyar birodalom története: röviden, felületesen. Csupán Fischer Sándor Petőfi életrajzában van egy erre vonatkozó adat, — mint ezt *Acs Mihály*¹ szaktársunk az 1896 március 15-iki Vasárnapi Ujságban „Öreg nyomdászok a sajtószabadság első termékeiről” című cikkében írja — mely szerint a márciusi ifjak maguk álltak volna a szekrényhez s szedték ki a szükséges sorokat. Ez azonban nem lehet igaz azért sem, — írja *Acs* nevezett közleményben — mert bár nem valami boszorkányság az a betűszedés, de azért az intelligens ember sem tanulhatja azt meg csak egy pillanat alatt.

Jeles szaktársunk, *Firtinger Károly*² „Ötven év a magyar könyvnyomtatás közelmúltjából” című munkájában egyébként erre vonatkozólag jellemző adatot találtam. E szerint: „egy 1889-ben megjelent, nyomdászok által kiadott alkalmi iratban egy nyomdász erre vonatkozóan ekképp nyilatkozik: Ifju-

¹ *Acs Mihály* 1841 december 8-án született Budapesten s ugyanott halt meg 1896 június 19-én. Mesterségét a Landerer és Heckenast-nyomdában tanulta. Intelligens, szorgalmas munkása volt a magyar szakirodalomnak s tevékeny tagja a nyomdásztársadalmi életnek. 1871–72-ben a Typographiát, 1884–85-ben a Nyomdászok Közlönyét — melynek magyarosításai célja volt —, majd 1887–90-ben a Szakkör által kiadott *Évkönyvet* szerkesztette.

² *Firtinger Károly* — kinek dolgozatai tulnyomórészt *Faragó* álnév alatt jelentek meg — 1847 november 1-én született Bécsben, meghalt 1903 március 26-án Ujpesten. Lakóit Budapesten végezte s ugyancsak itt tanulta a könyvnyomtatás mesterségét, amelyet annyira szeretett. Sokat dolgozott szaklapjainkba. Előszeretettel foglalkozott történelmi kérdésekkel. 1872-től 1881-ig a Typographiának volt szerkesztője. Életének egyik fontos eseménye volt, hogy 1870-ben Aradon többekkel munkásegyletet alakított s a munkásmozgalmakban való egyéb részvétele miatt is 1871-ben elfogták, hűtlenségi pört indítottak ellene, de fogolytársával együtt öthavi vizsgálati fogság után szabadon bocsátották.

A *Mary Mill* gráci papírneműgyár gyártelepe teljesen leégett; a gyár üzemen kívül van.

Megállapodás a papirgyárak között. Tizenhatszáz osztrák és magyar papirgyár, tekintettel a termelési költségeknek az utolsó években bekövetkezett lényeges emelkedésére, megállapodásra lépett egymással az ugynevezett közönséges patent-csomagolópapíros árának felemelése tekintetében.

Németország évi papírtermelése. Németország egész évi papírtermelését egy szaklap 150 millió kilogrammra becsüli, ami — 75 grammot számítva egy négyzetméterre — elegendő lenne 2000 millió négyzetméter terület befedésére.

Felbert Gyula, a theresienhali papirgyár magyarországi képviselője, raktárát V. ker., Árpád-utca 10. szám alá helyezte át. A cég a szakemberek figyelmét ez-uton is felhívja a nyomdász segélyező-egylet nemrég megjelent jubileumi emlékkönyvének papírjára, melyet ő szállított.

Az osztrák-magyar monarchia papírbehozatala. Az osztrák kereskedelmi minisztérium jelentése szerint az elmúlt év

januártól decemberig terjedő időszakában a monarchia területére behozott papír értéke 1,100.000 koronáról *10,800.000 koronára*, a papírárak értéke pedig 1,700.000 koronáról *20,200.000 koronára* emelkedett az előző év hason időszakával szemben.

BETÜÖNTÉS

Az **Első Magyar Betüöntőde** rt. kellemes meglepetésben részesített. Nem voltunk hozzászokva, hogy a nevezett öntőde termékeit izléses és praktikus kivitelű mintakönyvben mutassa be. Ez alkalommal azonban olyan mintakönyv fekszik előtünk, melynek tartalma tökéletesen kielégíti a nagyobb igényűeket is. Az új *széles felkővér antikva* szép metszéses folytán igen alkalmas akvizidensnyomatványokhoz. A tizenhárom fokozat (nonpareilletől $5\frac{1}{3}$ ciceróig) is előnyére válik a betűnek. A *Corvinus* és *Corvinus kurzio*, *felkővér Corvinus* és *felkővér Corvinus kurzio* szintén több fokozatban vannak bemutatva. Különösen szép a *felkővér kurziv*, mely Európában csak kevéséig van elter-

jedve. Ez a betű szerencsés megoldású. Dacára szegletességének, a nagyobb sortömbök is nyugodt és egységes hatást keltenek, nem úgy, mint a rendes *Corvinus kurziv*, melynek foltja bizonytalan. Körzetekből a világos és fekete *Industria* sor-körzeteket látjuk reprodukálva. Ezekről véleményünk az, hogy kevés a gyakorlati értékük s már nem is divatosak. Annál szebb és sikerültebb produktum a *Tulpan körzet*, melynek 30 figurája modern s a mai divatnak teljesen megfelelő rajzu. Külön kell felemlitnünk és kiemelnünk, hogy a mintakönyv — dacára, hogy csak egy színben van nyomtatva — a nyomdászra nézve sokkal értékesebb, mint a sok színben nyomtatott külföldi mintakönyvek. Az új mintakönyv minden szedésmintája valóban mintául szolgálhat a mesterszedőnek. Jó és szép sorcsoportosítás, kevés, de észszerűen alkalmazott diszítés jellemző e szedéseket, melyek e szerény megjelenésükkel kiválóan domborítják ki a betűk és diszek szépségét.

A **frankfurti D. Stempel betüöntőde** külön füzetben igen gyakorlatias módon mutatja be ujságbetű és diszítő anyagát.

koromban egész lelkesedéssel akartam a 48-as napokról apró, a történetírás által jelentéktelennek tartott s ki nem kutatható dolgokat megtudni öregektől. S még nagy dolgokban is mit tapasztaltam? Például az eseményt, hogy történt a szabad sajtó első termékének, a Nemzeti dalnak kiszédése, nyomtatása, az eseményben szereplőktől, szemtanuktól ötféleképpen hallottam elbeszélni s mindegyik elbeszélő úgy emlékezett rá, hogy ő mondta el hűen! Prohaszka Ferenc, a komáromi nyomdának 35 éven át volt faktora, a „Typographia” 1885. évi 40. számában azt írja, hogy Winter Zsigmond volt az, aki az első cenzura nélkül nyomtatott kéziratot kiszédhette és Poldini J. gépmester pedig, aki azt két kerékajtó és ugyanannyi leány segítségével kinyomtatta.

Firtinger szerint „az öreg Prohaszkát itt nyilván cserbenhagyta az emlékezőtehetsége, mert Poldini — kortársai egybehangzó véleménye szerint — már 1846-ban meghalt. Nyilvánvaló tehát ebből, hogy mindez, amit a szabadsajtó első termékének előállításáról szaktársaink általában irtak, nem teljesen megbízható.”

A legelterjedtebb felfogás az — amint ezt annak idején szaklapjaink megírták —, hogy a Nemzeti dal Malatin Antal szedte, amint ezt Firtinger hivatkozott munkája is igazolja. Malatin — aki Gödöllőn született 1820-ban, a nyomdászatot pedig a Landerer és Heckenast-nyomdában tanulta, ahol a 48-as időkben művezető volt — 1898-ig nyomdatulajdonos volt Kalocsán s aztán átadta nyomdáját, hogy nyugalomban töltsse el még hátralevő napjait. Halála életének 84. évében 1905 október 6-án következett be.

Természetes, hogy Malatinnak segédkeztek a szedés előállításánál, több versszakot azonban ő szedett, valamint a tördelést is ő végezte. Szemtanuk állítása s a történelmi esemény lefolyásában résztvettek szavai szerint Petőfi a nyomdában újból leírta a verset s amikor az első versszak le volt írva, a türelmetlen Vasvári azt olóval rögtön levágta, átadta Malatinnak, kit ő mint az Életkép szedőjét jól ismert. Ugy mondják egyesek, hogy mindegyik versszakot más-más valaki szedte, ami ugyan nem valószínű, mert amíg Petőfi a költemény leírását az utolsó versszakig bevégezhetette,

az első kézirat átvevője a szedéssel már végezhetett, úgy hogy ismét belefoghatott egy versszak szedésébe. De ha nem is állná meg helyét a feltevés, akkor is csak legfeljebb hatan szedhették a költeményt, mert Firtinger szerint versszakonként vagdalta le a kéziratot Vasvári. Az utolsó versszak egy Kohn József nevű szedőnek jutott, akihez aztán Petőfi még oda is állott és izgatottságában diktálta a kéziratot.

Később az igények kielégíthetése végett egy második szedést is csináltak s a kettőt aztán gyorsajtóba emelték be. A nyomda előtt álló óriási tüntető tömegben ugyanis mindenki kívánt egy példányt a nevezetes nyomtatványból, amely óriási igényt természetesen egy szedésről egy kézírásról nem lehetett kielégíteni.

Mindezekből határozottsággal csak azt lehet megállapítani, hogy a Nemzeti dal szedőjeként csakis annak mettőrije, Malatin Antal szerepelhet, mert a szedés előállításánál a többiek csak segédkeztek, amit azért kívánok különösebben kiemelni, mert — mint fentebb említettem — egy-egy 48-as nyomdász elhunytakor a napilapok többnyire arról mint a Nemzeti dal szedőjére emlékeztek meg, holott legjobb esetben azt mondhatnók, hogy „nevezett 1848 március 15-én a szabadsajtó első termékének előállításánál segédkezett.”

Amikor a szedés elkészült, beemelték a költeményt — Firtinger szerint — az ugynevezett Dingler-sajtóba, míg a 12 pontot a Columbian-Pressen nyomták, amelyet a homlokzatán levő amerikai sasról közönségesen „sasos sajtó”-nak neveztek. Ezt a „sasos sajtó”-t ez idő szerint a Franklin-Társulat jóvótárból a Petőfi-Házban őrzik, azzal a határozott állítással, hogy a Landerer és Heckenast sajtógépe, melyen a „Talpra magyar”-t nyomták, — aminek hitelességét azonban a Franklin-Társulat által adott írásbeli nyilatkozaton kívül egyéb sem bizonyít. Ugy látszik azonban, hogy e határozott állítás téves, mert forrásom szerint ugyanis, mikor kész volt az első szedés, beemelték a költeményt a Dingler-sajtón, melyen Demant András mint nyomó és Prohaszka József mint festékfelrakó fiú dolgozott; a tizenkét pont kinyomtatását pedig a Columbian-sajtón Golditz Vilmos nyomó végezte. A Sajtónak tehát, melyet a Petőfi-Ház olyannak

Közönséges újságpapírra vannak nyomtatva a cég betűiből és dizsitó anyagából szedett újság szöveg- és hirdetés-oldalak, melyek gondos előállításukkal kitűnően tüntetik elő amazok előnyeit. A bemutatott betűk és ornamentumok kétségkívül olyanok, hogy akazidensnyomtatványokhoz inkább alkalmasak, mint újsághoz, ez azonban mit sem változtat a dolgon a nem csökkenti a mintakönyv értékét, mivel még nem törvény az, hogy újságot csak kevéssé modern anyagból szabad szedni, sőt kívánatos volna, ha e tekintetben változnának a nézetek s ennek a célnak elérésére jó eszköz az ilyen mintafűzet, melyben a példák újszerűek, modernek és követésre méltóak. A mintafűzet „Zeitungsreform” címet viseli, a szak-társak, mesterazédők figyelmébe ajánljuk.

FELJEGYZÉSEK

Nemzetközi grafikai és könyvipari kiállítás Leipzig 1914. A budapesti kereskedelmi és iparkamarában Lánzy Leó v. b. t. t. elnökelete alatt a nyomdaipar,

grafikai és rokoniparok képviselői, valamint az ily irányú közintézetek kiküldöttjei látogatott szakértekezletre gyűltek össze annak megbeszélése céljából, hogy a magyar iparnak az 1914. évben Lipcsében tartandó nemzetközi grafikai és nyomdaipari kiállításon való részvétele és méltó képviseltetése mily módon volna biztosítható. Az értekezleten Schwarz Félix, Illés József, Mahunka Béla, Gelléri Mór, Ferenczi Zoltán, Walter Ernő stb. felszólalása után az az egyértelmű vélemény jutott kifejezésre, hogy Magyarországnak az összes kulturnemzetek eme nagy világversenységében nem szabad hiányoznia és hogy a hazai grafikai ipar fejlettségénél fogva mindenesetre eredménnyel vehet részt ezen a kiállításon, amely iránt már most az összes országokban általánosan érdeklődés mutatkozik. A kérdés részleteire nézve az értekezlet abban állapodott meg, hogy az érdekelte iparágak saját kebelükben fogják a kiállítás ügyét alapos tárgyalás alá venni és képviselőiket a kamara által megalakítandó nagy akcióbizottságba kiküldeni. E bizottság feladata lesz azután a magyar kiállítás egész pro-

grammját, a részvétel módozatait, az általános és az egyes iparágakra vonatkozó speciális költségvetéseket, ugyazintén az állam és az illetékes hatóságok és érdekképviselők részéről igénybeveendő erkölcsi és anyagi támogatás kérdését tüzétesen megállapítani. — A leipzigai sajtóegyesület a párisi nemzetközi sajtóazóvelági igazgatóságot arra kérte, hogy az 1914. évi nagy sajtókongresszus a kiállítással kapcsolatosan Lipzsigben tartassék meg. Az igazgatóság ezen kérelemhez hozzájárult. A kiállításon való részvétel ügyében e hó 17-én a Grafikai és Rokoniparosok főnökegyesülete értekezletet hívott egybe, melynek tárgya volt annak megállapítása, kik hívassanak meg kiállítóként, akikből később a nagy kiállítási bizottság kieszigetetik. Kiküldöttéik megválasztására a társ-egyesületek írásban kéretnek fel. Ezuttal jelentette a Fönökegyesület elnöke, hogy a kiállításon való részvételle 32 budapesti és néhány vidéki nyomda már jelentkezett, ugyazintén legtöbb kulturiztményünk — Nemzeti Múzeum, Szépművészeti Múzeum, Iparművészeti Társulat stb. — részvételét kilitáiba helyezte.

tüntet fel, mintha azon nyomták volna Petőfi Nemzeti dalát, tényleg jutott szerep ugyanaznap, amikor a Talpra magyart először nyomták előzetes cenzura nélkül, a történelmi események lefolyásában, de nem az, amelyet neki tulajdonítanak.

Ezen állításom igazát bizonyítja Firtinger munkája, amelyben a Columbian-Press, amelyen a 12 pontot nyomták, pontosan le van írva. Eszerint e prés homlokán, tojásdadalaku rézpajzsos a következő feliratot viseli: Columbian-Press Nr. 1141. Clymer Dixon & Co. Original Patentes & Manufacturers, 10. Finsbury St. 1845, London. Mellette kisebb gömbölyű pajzsos ez áll: „A Franklin-Társulat a Landerer és Heckenast cég utódának tulajdona”. Összehasonlítotam e leírást a Petőfi-Házban levő préssel s azt a leírással teljesen egyezőnek találtam, melynek alapján megállapítható, hogy a Petőfi-Házban levő présen 1848 március 15-én nem nyomták a Nemzeti dalt, hanem a 12 pontot.

Uglátszik tehát, hogy e fontos és érdekes ereklve szerepét illetőleg a Franklin-Társulat ez idő szerinti vezetői részéről áll fenn tévedés, — a fentebb ismertett személyi adatokat azonban megbízhatónak lehet tekinteni.

CONDOS IGNÁC

A DOMBORNÝOMÁS RÓL

Dombornyomás esetén szükségünk van a karton vagy papír tulajdonságainak ismeretére, mert annak minémiségétől függ a siker. Célszerű kartonon élesen kiálló reliefet lehet elérni, míg kevésbé alkalmas kartonon éleetlen, a magasabb reliefrészekben megrepedt helyek válnak láthatóvá.

A papírhoz hasonlóan a karton is elmeszesedett rostokból áll, amelyeket kizárólag növény- és fafajokból nyernek vegyi vagy mechanikai eljárások segítségével. Ezeket a rostokat különösen tisztán lehet észlelni, ha egy darab kartont úgy szakítunk ketté, hogy a szakításnak elfutó jellege legyen. A szakítás helyén levő rostoknak minémisége következtetni enged a kartonnak dombornyomási célokra való alkalmasságára, noha már a kartonnak ke-

ménységéből és tapintásából lehet következtetni vajjon használható-e domborításra. Ha különböző kartonokat szakításuk helyén megvizsgálunk, látni fogjuk, hogy némely kartonok rövid rostállományt mutatnak, míg más kartonok rostjai hosszabbak és egymásmellé meg egymásra rakodva jó elmeszesedést látunk. A rövidrostu kartonfajok rövidre csiszolt rostanyagot jelentenek, szintugy sok telítőanyag van bennük; ilyen kartonfajok kevésbé alkalmasak a nyulékonyúságra, amiért is magasabb reliefdomborítások előállítása alkalmával a magasabb részletek könnyen megrepednek, azonban a domborítás nem fejt ki elegendő ellentállást a nyomással szemben. Az ilyen kartonfajokkal szemben a hosszabb, jól elmeszesedett rostanyagból előállított kartonokkal lényegesen könnyebben lehet dolgozni.

Még más kartonfajok a szakítás helyén lépcsőszerű külsőt mutatnak, jelölül annak, hogy az ilyen karton több rétegből áll, amelyeket összeragasztottak. Ha az összeragasztás egyenletesen történt és az egyes papírretek hosszurostu nyersanyagból állanak, akkor az ilyen kartonok is alkalmasak a dombornyomás céljaira.

A kartonnak alkalmasságán kívül a jó dombornyomás elérésére szükség van a karton áztatására, valamint melegségre a nyomtatás alkalmával. A dombornyomás alkalmával a kartonnak rosthelyzete eltolódik és erős nyomás által az adott helyzetben marasztaltatik. Ha a kartont előkészítés nélkül változtatják meg felületében, akkor észre lehet venni, hogy a domborított részek igen gyorsan veszítenek élességükből, sőt azt is lehet látni, hogy ellaposodnak, hacsak egy kissé is megnyomjuk. Másként áll ez, ha a domborítandó kartont kissé megáztatjuk. A nedvesség a kartonban levő ragasztóanyagot oldja, a rostállomány meglazul, úgy hogy nyomás alkalmával a matricához simul és az eltolódásnak, valamint a nyulásnak enged. Ha már most a nyomat megszárad, akkor a domborított relief annyira ellentálló, hogy igen keveset vagy sehogysem megy vissza, hanem tartósan megmarad abban az állapotban, amilyenre domborítottatt. A karton bizonyosfoku nedvességtartalma folytán fokozottabb nyulékonyúságot nyer. Ezt különösen akkor lehet észrevenni, amikor magas reliefek nyomásáról van szó.

A Pesti könyvnyomda rt. 1912. évi zárszámában 441,000 K alaptőke mellett 101,836 K nyereséget mutat ki, az előző évi 107,061 K-val szemben. Az osztalék az idén is — mint tavaly — részvényenként 160 K = 16% lesz.

Exlibris-kiállítás. A budapesti Szent-György céh magyar amatőrök és gyűjtők egyesülete ez év március havában a Nemzeti Szalonban nagy nemzetközi exlibris-kiállítást rendez. A kiállítás iránt a külföldi művészek részéről oly nagy érdeklődés nyilvánult már meg eddig is, amilyen kevés magyar kiállítás volt tapasztalható a külföld hírneves grafikusai már nagy számmal jelentkeztek a kontinens különböző államaiból. Az érdeklődés a magyar művészek részéről is igen élénk s mozgalom indult meg, hogy a magyar művészek minél imponzansabb anyaggal reprezentálhassák a magyar exlibris-művészetet a külföldivel szemben.

Művészi plakátverseny. Több nagy fővárosi nyomdavállalat — mint a napilapokban olvassuk — együttesen elhatározta, hogy a múlt évben rendezett üzleti grafikai kiállítás sikere (?) nyomán nagyszabásu

művészi plakátversenyt fognak rendezni. A verseny vezetésére az Iparművészeti Társulatot kérték fel. A verseny művészi anyagát pályadíjak kitűzésével óhajtják biztosítani.

Párisi „ujságkönyvek”. Páris utcáin ujjabban mind nagyobb keresletnek örvend egy újfajta ujság, amely nem határozott, de rövid időközönként jelenik meg és rendes ujság formájában 8—16 oldalon egy teljes regényt vagy elbeszélést ad egy sorsért. Mint írják, a vállalat ezideig fényesen bevált. Eddig csak modern írók műveit adták közre, de már közelebb sor kerül a klasszikusokra is.

Leopold Gyula hirdetési irodatulajdonos — mint ez szakkörökben már ismeretes — csödbe jutott. Státusza a következő: Tartozás 450,000 K, amivel szemben a fedezet 255,000 K, vagy hogy a hiány 195,000 K. Leopold körlevelet intézett hitelezőihöz, amelyben kimutatja, hogy több mint 380,000 K üzleti vesztesége volt és pedig különböző üzletfeleknél, több rendbeli roszul végződött vállalkozásnál, mint a „Villamos vasuti reklámvállalat”, „Nemzeti Sport”, „Hétfői Hirmondó”, „Sport-

Ujság”, „Népszázlója”, „Herkó Páter” stb. Sok vesztesége volt különféle bankrészevényekben, jótállásokból, csalásokból kifolyólag, uzsorások, engedményezések stb. miatt.

Uj levelezőlapok. A magánforgalomban már régen használatosak az olyan levelezőlapok, melyeken a cimoldal fele írásbeli közleményekre használható. Legközelebb a postakincstári levelezőlapok is ilyenek lesznek. Hivatalos értesítés szerinti ugyanis a posta- és táviráda-igazgatóság a most használatban levő különböző fajta postai levelezőlapok mindenike helyett, a jelenlegi készletek felhasználása után, fokozatosan új levelezőlapokat bocsát forgalomba. Az új kiadású nyílt levelezőlapok az eddigiekkel azonos méretűek lesznek, de közülök úgy az egyszerű és válaszos (belföldi), mint a nemzetközi levelezőlapoknak cimoldalait középén függőleges vonal osztja ketté, hogy ennek baloldali része is írásbeli közleményekre felhasználható legyen. A most felsorolt fajtájú levelezőlapok alapszíne világossárga, cimoldalikon pedig a korona, a szővegnyomás és a levéljegy a belföldiek-

Ha dombornyomást melegített préssel végzünk nedvesíttelen papíron, akkor ugyanolyan eredményeket érünk el, mint hideg nyomással áztatás nélkül. Ha már most a domborító lemez és a patrica erős nyomással hatnak a nyomatra, akkor a domborítandó anyagnak megváltozott felszíne a domborító lemez forrósága által erősen megkötetik, úgy hogy rendszerint igen szilárd, kemény és ellentálló domborítások érhetők el. Néha a magasan domborított relief a meleg behatása folytán fokozott fénnyt nyer, ami csak jönnek mondható és a domborításnak hatását fokozza.

A legjobb eredményeket dombornyomással úgy lehet elérni, ha áztatott kartonnal dolgozunk melegített présen, illetve melegített domborító lemezzel. Az áztatás enyhe, de egyenletes legyen; a megdolgazandó papírlamezt vagy kartont időnek előtte előre kell megnedvesíteni. Rendszerint csekélyebb hőfok mellett lehet dolgozni, mintha áztatlan kartonon dolgoznánk.

Dombornyomatások előállításakor a gépnek, a tégelynyomósajtónak ereje fokozottabb mértékben vétetik igénybe, mint normális színes nyomtatásakor. Gyakran a kellenél jobban erőltetik meg a gépet, mert a matrica nincs szakszerűen megcsinálva. A relief-t erős nyomással iparkodnak elérni, úgy hogy a körülfekvő sima felületek a legtöbb esetben szükségtelen nyomás hatásától megkíméltetnek. Ezekre a felületekre azonban domborításokorépp olyan vagy legalább is majdnem épp olyan nyomást gyakorolnak, mint a reliefre, úgy hogy a gépnek fokozottabb igénybevétele mellett felesleges erőt pazarolnak. Domborító matricák előállításakor a reliefrészeket domborubbá tevése mellett az ezeket körülvevő alapot kivágással kell eltávolítani, úgy hogy a matrica reliefje kellően behatolhasson a domborító lemezbe. A kivágás éles késsel történjen, amelylyel szorosan a reliefornamens határa mellett keresztülvágjuk az alapot és azt lehetőleg egyenletesen kiemeljük. Ugyanígy járjunk el azokkal a részletekkel, amelyek a reliefornamens közepette vannak és amelyek a matricának a domborító lemezbe való hatolását akadályozzák. Szintúgy a matrica körül levő szegélyt, valamint minden egyéb akadályt el kell háritanunk.

Ha az alapnak kivágása nehézséggel jár, akkor

az ornamenseket gondosan felül kell rakni. Ehhez legjobb a puha, formaképes karton. Domboru reliefornamenseket kezdetben teljes szélességben és erősebb anyaggal kell felülrakni, további felülrakásokat pedig mindjobban kisebbedő kivágásokban kell készíteni és jófajta ragasztóanyaggal megrögzíteni. Közbe-közbe a gépet ismételten nyomásra kell hajtani, hogy a matrica élesen mintázódhassék. Végül az egész matricapornak vékony pépjével meg kell dolgozni, hogy kellően sima patricánk legyen. Azonban a patricának csakis patricaporból való előállítása akkor ajánlatos, amikor sraffirozott, pontozott avagy szemcsézett lemezek domborítandók. A lemezt a patrica domborítása után meg kell melegíteni és a patricát rövid ideig a megmelegített lemezen nyomás alatt kell hagyni, hogy az kellően megszáradjon.

Domborítólemezek gyanánt csakis sárgarézbbe vagy ágyuötvényfémbe vésetteket szabadna használni. De olyan lemezek is szolgálhatják célukat, amelyeket erős sárgarézbbe avagy cinkbe marattak, feltéve, hogy a magas domborítási részletekben nincs mintázat, ami például betűk és ornamensek magasdomborításánál nem mindig van. A domborításban természetesen annyiban vehető észre különbség, amennyiben a késsel vésett lemez a magasdomborítású részleteket széllel ellátott (I) kivitelben mutatja, míg a maratott lemezből készült domborítás inkább kikerekített (—) képet mutat.

Domborítólemezeknek ólomból, celluloidból, kartonból vagy egyéb tónuslemezyangból házilag való elkészítése célszerűtlen dolog, mert a hatásra számító domborítástól el kell vártani, hogy a vésetnek minden részletessége felismerhető legyen és hogy a domborítás a nyomáshoz illeszkedjen.

Különös nehézségeket okoz a dus mintázatu lemezek vésete, amikor is szinte művészi megértés kell ahhoz, hogy a domborítás helyesen végrehajtassék. Amíg a tónuslemezeknek a színes laposnyomásnál csak egyenletes, az egész felületre kiterjedő nyomást kell kitarítani, addig a domborítólemezeknek — különösen, ha egyidejűleg színes nyomás is kívántatik — nemcsak a felületnyomást kell elbirniok, hanem a relieflemezeknek oldalvást is kell ellentállást kifejteniök. A véset bemélyedésebe a kemény patrica magként préselődik be.

nél élénk világoszöld színű s a nemzetközieknél, mint eddig is, élénk piros színű lesz. A 6 és 10 filléres zárt levelezőlapok alapszíne az eddigi (kékeszürke) marad, azonban perforálási vonalaik — eltérőleg a most forgalomban levőktől — a széleken nem metszik egymást. A 6 filléres zárt levelezőlapokon a levéljegy, a korona és a szövegnyomás a 6 filléres levéljegyvel azonos szürkés olajzöld színű, a 10 filléresnél pedig a korona, a szövegnyomás és a levéljegy — mint jelenleg is — élénk piros színű. Az újkidású valamennyi fajta belföldi levelezőlapokon a „Magyar királyi posta” szöveg sor — miután az az értékjegyben ugysis megvan — elhagyatott.

HIVATALBÓL

Választmányi ülés 1913 január 20-án. Jelen vannak: elnök, II. alelnök I. és II. titkár, pénztáros, ellenőr és I. gazda, valamint 12 választmányi tag. Igazolva távol: I. alelnök, II. gazda és Bauer Henrik. Elnök megnyitja az ülést a felolvasatja a múlt ülés jegyzőkönyvét, amelyet a választmány hitelesít.

A mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére felkéretnek Aigner és Rasofszkyszaktársak. — Elnök megilletődve jelenti, hogy Gyöngyösi Sándor szaktársunk, körünk egyik alapító és tiszteletbeli tagja elhunyt; javasolja, hogy Gyöngyösi szaktársunk emléke a jegyzőkönyvben megörökíttessék a hogy a választmány felállással adjon kifejezést részvétének, koszorút adjon s egyben felkéri a jelenlevőket, hogy a temetésen lehetőleg teljes számban megjelenni sziveskedjenek. Elfogadtatik. — Elnök jelenti, hogy a szaktanfolyam részére adandó állami segély tárgyában beadványt küldtünk a kereskedelmi miniszterumba. — Elnök jelentést tesz a Falk-jubiläum lefolyásáról s felolvasatja Falk Zeigmond köszönő levelét, amelyben további jóindulatról biztosítja a Szakkört. Elnök javaslatára a levél megőrzetik s a jubiliánának átadott emlékirat készítőjének: a titkárnak, munkájáért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz. — Titkár jelentést tesz temesvár — arad — kolozsvár — nagyvárad utjáról; vázolja az ottani állapotokat, amelyek sok tekintetben orvoslást kívánnak s javasolja, hogy Budai (Arad) és Bernáth (Nagyvárad) szaktársak-

nak ügybuzgó fáradozásaikért — amelylyel a Kör ügyét előbbre vinni igyekeznek — kollégális köszönetét nyilvánítsa a választmány. A jelentés tudomásul szolgál, az előterjesztés elfogadtatik. — Lencse Antal (Nyitra) kéri a választmányt, hogy a belső címlappályázaton II. nyomásdíjja érdemesnek talált munka nyomójának, Derka Bélának — akinek nevét a jelítés levélben feledékenységéből nem jelezte — a visszartartott díjat adja ki. Választmány a titkár referátuma alapján — hosszabb vita után — a díjat kiadja, de egyben kimondja, hogy ez precedensül nem szolgálhat s így jövőben az ehhez hasonló kérdéseket tárgyalás alá nem veszi. — Titkár jelenti, hogy Wottitz Vilmos számlájára pályázatot hirdet a Kör közvetítésével. A választmány ezt tudomásul veszi s a maga részéről egy 20 koronás nyomásdíjat állapít meg. — Titkár rámutat ama szomorú tényre, hogy a főnökök nem igen támogatják lapunkat mellékletekkel, aminek következményeként az összes mellékleteket meg kell rendelnünk s rendez nyomdai áron megfizetnünk; felveti az eszmét, vajjon nem volna-e helyes egy kísérleti nyomda berendezésével eny-

A domborításnál a relieflemez és a patrica között karton van; mialatt tehát ez belepréselődik a lemezbe, egyuttal beáll az oldalakra ható nyomás, amely nagy követelményeket szab a lemez kitarítását illetően. Olomból, celluloidból, kartonból vagy egyéből készített lemezek engednek az erős nyomásnak. Ennélfogva csakis — tekintetbe véve a domborítandó anyag keménységét, a domborítás élességét és a példányszám mennyiségét — acélba, bronzba, sárgarézbe vagy cinkbe vésett, illetve maratott lemezeket lehet használni. Fehér avagy vakdomborításnál a hatás fokozottságát csak a levegő-csepből való ráfecskezdéssel lehet elérni.

Egyidejű domboru és színes nyomtatás reklámfedőlapra, kártyák, csomagolások készítésekor fordul elő. Az eljárás abban áll, hogy egy munkamenetben a reliefformamenseket domborítják, az alapot pedig teljesen vagy csak részben színesen nyomtatják. Ilyen esetben a magasdomborítású relief a papírnak vagy kartonnak színében mutatkozik színes alapon, az alap pedig abban a színben, amelyet a nyomtatáshoz használtak. Az ilyenfajta dombornyomással egyidejűleg végzendő színes nyomtatás szükségessé teszi, hogy a festékező-hengereket igen pontosan állítsuk be, úgy hogy azok a lemeznek sima felületét egyenletesen lássák el festékekkel. Ha a festékező-hengerek erősen nyomják a lemezt, akkor tökéletlenül adják le a festéket, a bemélyedt vésetnek szélei, valamint a vésetnek magasabban fekvő részletei felfogják a festéket, amely a nyomás alkalmával piszkot. Szívós, anyagdus festékek lehetővé teszik a nyomtatott felület egyenletes festését, gyenge, kencével bőven kevert festékek széjjelnyomódnak és a papiros strukturáját is látni engedik.

Leginkább magasdomborítású színes és bronznyomatokat készítenek a nyomdákban; ilyenkor szükséges, hogy az előnyomtatáshoz pontosan illő domborítólemezt készítsünk, amelynek előállítására legcélszerűbb, ha a mintát a fémre való átnyomtatással csináljuk meg. A nyomtatásnál, amelyet később magásra kell domborítani, vigyázzunk, hogy a színes vagy bronznyomás erősen tapadjon a papíron, minthogy a domborítólemez erősen dörzsölőleg hat a nyomatra, minnek következtében a magásra domborított részletek könnyen foszthatnak

meg színeségüktől. A karton szívóképeességének megfelelően a bronzfestékeknek avagy a bronz alapjául szolgáló festékeknek bőséges szárítóanyagot kell tartalmaznia.

Mielőtt valamely nyomatnak magasra domborítását megkezdénők, annak teljes száraznak kell lennie, különösen a bronznyomatoknak, amelyeknek hosszabb ideig kell száradniuk, mint a színes nyomatoknak. Ha a domborítás korán kezdjük, akkor a nyomat az éles domborítás folytán könnyen nedvességet bocsát, amely arany- vagy alumíniumnyomatok esetén átüt és fényüket csökkenti. Színes nyomatok tépődésre hajlamosak, vagy pláne a nyomat odaragad a domborítólemhez. R. R.

A TÁBLÁZATSZEDÉSRŐL

A táblázatszedőnek két kiválóan fontos tulajdonsággal kell bírnia: messzemenő lelkiismeretesség és pontos számítás a szedés kivitelénél.

A hatóságok és más intézetek részére készülő táblázatformulárék szedésénél rendszeren több körülmény veendő figyelembe, de a szedő figyelme is jobban lesz igénybe véve, mint a művekben előforduló táblázatok szedésénél. A hatósági táblázat-formulárék nagysága és az egyes rovatok kiszámítása is mérleget tárgyát képezi, mert ezeknél gyakran oly körülmények is közrejárzanak, melyeknek helyes megértéséhez a szedőnek legtöbb esetben nincs meg az alaptudása. Viszont a művekben előforduló táblázatoknak a nagyságát már az adott oldalak és az egyes rovatok szélességét a bentfoglalt szöveg adja meg.

Ha a rovatok szövege számokból áll, akkor ezeknek szélességét a számoszlop határozza meg. Természetes azonban, hogy előfordulnak oly esetek is, mikor a táblázat szövege az oldal szélességébe nem fér el s ez onnan van, mert a szerzőnek kézirata megírásánál fogalma sincs meg arról, milyen alakban készül majd műve, miszerint az alakot a kiadó állapítja meg.

A táblázatformulárék szedésénél annak az alapelvnek kell érvényesülni, hogy a papír nagysága

hiteni az állapotban és addig is, amíg ez megtörténhetik, kéri a választmányi tagokat, hogy a lapot mellékletekkel támogassák. A kísérleti nyomdaalapítás terve körül élénk vita fejlődött ki, amelynek végével az ügy tanulmány és megfontolás tárgyává tétetni rendeltetett. — A közgyűlés napjával március 30-ika jelöltetett ki a egyben megbízott a pénztáros a jelölő ülés összehívására. — A fővárosi, aradi, kolozsvári szaktanfolyamokról szóló jelentés tudomásul szolgál. Titkár arra való hivatkozással, hogy a miskolci tanfolyam előadói tisztességét vállalta, a fővárosi tanfolyamon való helyettesítésére ifj. Aigner szaktársát ajánlja felkérni. Elfogadtatik. — Pénztáros jelentései a pénztár állapotáról, a tagsági forgalomról és a házi estély anyagi eredményéről tudomásul szolgál. — Pénztáros javasolja, hogy a pénzbeszedők elmult évre szóló tiszteletdíjainak összege megdupláztassák, a folyó évre azonban 100—100 koronában állapítsassák meg; ezen előterjesztést azzal indokolja, hogy a heti illeték bevezetésével aránytalanul több munka háramlik a pénzbeszedőkre. Elfogadtatik. — Ülés vége.

Pénztári kimutatás 1912. évi december haváról. Bevétel: Athozat a mult óról 1596'87 K. 10 darab hitelszövetkezeti részjegy (a 10 K) 100'— K. Gutenberg szoboralap 1201'47 K. Ennek 1911. évi kamata 38'— K. Ács Mihály-alap 522'89 K. Ács Mihály-alap 1912. évi kamatai 16'51 K. Takarékpénztári betétek mult évi kamatai a főpénztárnál 11'45 K. Az 1912. évi november 30-iki estély bevétel 216'— K. Szakegyellettől a pályaműmellékletért 200'— K. Tanoncpéldányokért 4'40 K. Tagdíjakkból 1166'60 K. összesen 5074'19 K. Tagsági járulékokból befolyt: Államnyomda 8'80, A Nap 12'40, Athenaeum 63'40, Apostol 4'60, Attila-nyomda 3'20, Barcza-nyomda 1'60, Baptisták 2'40, Bagó-nyomda 1'20, Breier-nyomda 1'20, Biró és Schwarcz 5'—, Budapestilapvállalat 1'60, Bróza Ottó 1'40, Budapesti Hírlap 18'80, Buschmann Ferenc 9'40, Az Élet 15'—, Egyetemi nyomda 7'—, Engel 1'40, Egyleti tisztviselők 12'20, Európa 5'40, Elek 1'60, Fővárosi nyomda 2'40, Fráter és Társa 2'40, Franklin 64'—, Franklin-fiók 5'—, Fisher és Mika 2'40, Galitzenstein 13'20, Garai 3'20, Globus 10'20, Grafikai intézet 4'80, Grünhut és

Steiner 1'60, Hungária 6'20, Heisler és Kószol —'80, Hamburger és Birkholz 8'60, Hedvig Imre 1'60, Hedvig Sándor 2'80, Hornyánszky 16'60, Jókai-nyomda 1'80, Kertész József 1'60, Kereskedelmi 1'60, Kurcz és Fejér 3'20, Kánitz 1'40, Károlyi György 5'20, Kellner E. 9'40, Kellner A. 2'20, Központi 2'—, Korvin Tleatvérek 10'20, Községi 4'—, Krausz és Társa 1'20, Légrady 22'80, Löbl D. és Fia 8'80, Löbl Mór-nyomda 4'80, May-nyomda 3'40, Magyar fénynyomda 2'40, Magyar Hírlap 4'—, Markovits és Garai 1'60, Márkus Samu 6'40, Mezei 4'60, Minerva 4'—, Muskát Miksa 3'—, Mühely —'80, Neuwald 5'40, Nyugat 8'80, Otthon-nyomda 2'40, Pallas 39'20, Pannónia 1'60, Pápai Ernő 11'20, Pátia-nyomda 15'—, Phöbus 2'—, Poporul Román 3'40, Peater Lloyd 6'40, Pesti könyvnyomda részv.-társaság 22'80, Posner K. L. és fia 16'20, Radó Izor 4'—, Rigler J. Ede 6'80, Roth József 2'40, Rovó 2'40, Rusznák és Türk 1'60, Rózsa K. és neje 1'60, Stephaneum 24'40, Székesfővárosi házinyomda 37'40, Schmidl és Manheim 1'80, Studio-nyomda 5'80, Schmidl Sándor 2'40, Schulhof-nyomda

lehetőleg kihasználtsák és az egyes rovatok szélessége ehhez mérten állapítsák meg; de itt is számolni kell azzal, hogy a kézírások nem egyenlők, mert a rovatok kitöltésénél az egyiknek több, a másiknak kevesebb hely kell.

A műben előforduló táblázatok szedésénél csak egyforma írásokat használjunk. Különösen a fejeknél mindig csak egy és ugyanazon nagyságu és vágású írást — rendszeren petitet — szedjünk. Természetes, hogy a táblázat fölött lévő címsort ez alatt nem értjük. Ha valamely fejrovat szövege oly sok, hogy a rendes írásból nem férne bele, úgy keskenyebb vágású írásból is szedhető, de ezt csak a legvégső szükségben tegyék, mert ez a táblázat egyöntetőségének a rovására megy, ami a szemre rossz benyomást tesz. De egy kisebb fok — nonpareille — használata is lehetőleg kerülendő az egyes rovatoknál. Ha például egyes fejrovat petitből nem férne bele, úgy szedjük inkább az egész fejet nonpareilleből.

A többféle nagyságu és vágású írások használatánál még gyakrabban találkozunk oly táblázatokkal, amelyekben a fejrovatok sorai fel vannak állítva, azaz alulról felfelé olvasandók, anélkül, hogy ezt valami kényszerítő ok indokoltá tenné. Különösen elítélendő ez akkor, ha többsoros rovatoknál történik, mert míg az egy-két szóból álló felállított sor a könyv forgatása nélkül is olvasható, addig ez a többsorból állónál már teljesen lehetetlen. A többször ismétlődő azonos szövegű rovatoknál ezt az eshetőséget különös figyelembe kell venni. A sorok felállítását úgy is elkerülhetjük, ha a szöveget megváltoztatjuk, azaz rövidebben megfogalmazzuk, például: A sztrájkban résztvevők száma helyett: A sztrájkoló száma; Összesen helyett: Összeg.

Táblázatok, melyek a megjelölt szöveg mellett vagy alatt nem volnának elhelyezhetők, úgy azokat a következő oldalra visszük át. Ebben az esetben azonban ne kezdjük az oldalt a táblázattal, hanem igyekezzünk azt inkább az oldal közepére elhelyezni és lehetőleg kimenet után. A táblázatot a megjelölt hely előtt elhelyezni nem ajánlatos. Ha ilyen több hasonló eset fordulna elő, úgy ajánlatos a táblázatokat megszámozni és a klisékkel azonos elbánásban részesíteni, még akkor is, ha a szerző a táblázatokot nem számozta volna meg.

Egyben azt is megbeszéljük, miképp járjunk el a ritkított szedésben előforduló táblázatokkal, mert sűrűn látunk ily helyeken kompresszen szedett táblázatokot. Ezt többnyire azzal szokták indokolni, hogy a ritkítás időpocsékoló munka és nincs elegendő mennyiségű apró térző. A táblázat mindenestre ugyanugy ritkítandó, mint a jegyzet. A ritkított táblázatok rovatait azonban igyekezzünk mindig teljes ciceróra szedni — de két cicerónál szélesebb rovatoknál lehet a teljes cicerótól el is tekinteni, ha megfelelő térző rendelkezésünkre áll — az előlötti beosztást pedig a rovat oldalára csapjuk, hogy ezáltal a térző darabolását elkerüljük.

A fekete, félfekete és kettősfinom harántvonalat nem szabad a hosszléniákkal megtörni. Ezen szabály ellen — sajnos — nagyon sokan vétének.

A négy és több számból álló számtételek szedésénél az egészzet fejben tartani soknak nehéz, ezért ajánlatos a számokat gondolatban elválasztva olvasni, például a „3467”-et „34” „67”.

Végül meg kell említenünk azt a hátrányos munkamódot, melyet a nagyobb nyomdák számolószedői a táblázatszedésnél folytatnak. Tudniillik azokról van szó, akiknek többször nyílik alkalom táblázatszedésre és ezek esetről-esetre a léniákat szivarka-, gyufa- és más eféle dobozókban őrzik meg maguknak. Már most valakinek szüksége van ezekre a léniákra, akkor kénytelen e dobozók tartalmát a regálisra vagy az ablakdeszkára kiönteni és e vegvesfajta sokféle nagyságu léniák között megindul a „hálászás”. Ez a rossz szokás sok időpazarlással és kevés eredménnyel jár. Ha most tekintetbe vesszük még azt, hogy rendszerint apró — 6—12 pontos — léniákról van szó, amiből ha még annyi van is, még mindig kevés a készlet, nem lehet eléggé kárhóztatni ezt az indokolatlan éhséget. Hasonlóan bánnak a kizáróanyaggal is, ilyeneket lehet a szekrény szélén, sőt a rekeszben is különféle nagyságban találni. Olyan beosztású szekrények nem igen találhatók ma még a nyomdákban, melyekben léniákat, számokat, térzőket és kizárási anyagot lehetne elhelyezni. Pedig ezen könnyen lehetne egy rendes nagyságu szekrény e célra való beosztásával segíteni. Ilyen szekrényben lehetne elhelyezni finom és félfekete léniákat egészen 16 ciceróig, petit számokat, valamint a

7:20, Springer 1'60, Thália 9'—, Tolnai 15:20, Unio 2'40, Uránia 7:20, Világosság 50:80, Várnai-nyomda 4'80, Weisz Márton 3'—, Weisz Adolf 1'60, Wodianer Fülöp és Fiai 25:20 K. — Vidékről: Gyoma 30:20, Székesfehérvár 7'—, Szekszárd 12:60, Nyiregyháza 8:40, Szentés 7:60, Pápa 6'—, Szeged 14:20, Kassa 16:80, Szombathely 5'—, Temesvár 22'—, Kispeszt 3'—, Keszthely 6'—, Nyitra 5'—, Turócszentmárton 11'60, Nagykikinda 4:80, Győr 18:40, Sopron 16'—, Pécs 21'—, Veszprém 11'—, Lugos 6:40, Ungvár 7:20, Pozsony 4'—, Arad 22:60, Kozlovár 38'—, Baja 37:80, Békéscsaba 4'—, Kaposvár 8:20, Rózsáhegy —'80, Lading János 3'—, Bartos Lajos 5'— K. Összesen 363'60 K. — Egyesektől: Lányi Béla —'80, Heksch Armin —'80, Spitzer Vilmos —'80, Bernáth Adolf —'80, Wölfling Sándor —'80, Weisz Lipót —'80, Stalla Márton —'80, Sichermann Lajos —'80, Béné Zsigmond —'80, Grósz Jenő —'80, Manswirth Ödön —'80, Skodnitz Jakab —'80, Mandl Emil —'80, Schwartz Zoltán 1:20, Majdán György —'20, Fischer Sándor —'60, Kállay N. —'60, Tóth N.

1'—, Kleiner György —'40, Hauer Antal —'20, Kereszturi István —'60, Bagó Béla —'60, Springer Rezső —'40 K. Összesen 16:20 K. Főösszeg 1166'60 K. — *Kiadás:* Grafikai Szemle nyomdászámllára 500'— K. November 30-iki estélyre 515'66 K. 600 bekötési tábla (a 50 fillér) 300'— K. Szerkesztő fizetése, hirdetési jutalék és portó 242'12 K. Sorhonarium junius — novemberre 196'02 K. Szaktanfolyamra 39'76 K. Grafikai Szemle cimlap-pályázata 125'— K. Portó, adminisztráció, okmánybélyegek 13'55 K. Összesen 1932'11 K. Készpénz e hó végén 1302'61 K. Tíz drb hitelszövetkezeti rész. (a 10 K) 100'— K. Gutenberg-szoboralap 1239'47 K. Ács M. alap 500'— K. Összesen 5074'19 K.

Társági forgalom 1912 december hóban. Beléptek a Körbe: Andorf Gyula (Apostol), Krebs Manó (Budapesti Hirlap), Bernwallner József (Barca), Kupán Zoltán (Buschmann utódai), Révész Jenő (Engel), Gruber Rezső (Fischer és Mika), Spitzer Vilmos (Goldberger és Társa), Krakovszky István (Elet), Pfann Ede (Hamburger és Birkholz), Gerő Izor, Huber Antal (Kereskedelmi), Varga Pál

(Károlyi), Schwartz Henrik (Kellner E.), Schrottmann Ignác (Löbl D.), Schmidt Antal (May), Glück Miklós (Pátria), Bulovszky Géza, Ferber Ferenc (Posner), Orován Ignác (Radó), Polacsek Péter (Thália), Baron Mór, Bruck Izidor, Exner Adolf, Goldstein Jenő, Kovács György, Neumann József, Schwarz Manó (Tolnai), Jónás Albert, Deutch Samu (Wodianer), Spitzer István (Baja), Sztreháreky István (Szentes). Hátralék miatt törölve 16 tag. A hó végén 12 tiszteletbeli, 1523 rendes, összesen 1535 tag.

Leipzig. 1913 február hó 15-ig befolyt: Geistlinger Ferenc 22'—, Drab Sándor 16'—, Szilágyi József 14'—, Tálasi József 14'—, Marmorstein Izidor 21'—, Biró Miklós 28'—, Tóth Gusztáv 10'—, Herzog Salamon 21'—, Mészáros Gyula 18'—, Kún Kornél 14'—, Szende Lajos 13'—, Fürst Vilmos 13'—, Wanko Vilmos 70'—, Orbán Ferenc 14'—, Szedner József 14'—, Ujváry János 14'—, Stefáni József 20'—, Mittelmann Izidor 28'—, Balogh József 14'—, Gaal Péter 7'—, Rozsondai Béla 21'—, Varga Imre 14'—, Feleký Géza 27'—, Schöck Károly 28'—, Androviczky Imre

tablázatszedéshez szükségelt nagyságu tézőket és ezenkívül volna még elegendő hely a kizáróanyag (négyzetek, apró kizárás) részére is. Külföldön több helyen láttam ily szekrényeket használatban. G.-r. V.-s.

A KÖNYVNYOMTATÓ MUNKAKÖRÉBŐL

Nem valódi fémek megfeketedésének oka, úgy mint nyomtatás után a bronz, ha az felhordatik, a preparátumokban, mint például a savat tartalmazó kleiszterben, enyven, alapozó szerben vagy a szénkénes gözzel telített nedves levegőben keresendő. A nem valódi fém használatához csak savmentes enyvet vagy kleisztert szabad használni. A ragasztószer savmentességét úgy állapíthatjuk meg, ha azzal egy kék lakmuszpapírt megérintünk. Ha a papír ettől megvörösödik, akkor a ragasztószer savtartalmu. G.v.

Tusrajzok indigó-vagy pergamin papíroson. Hogy nagy zsirtartalmu indigópapírosan, avagy igen jól átlátszó pergaminon vagy egyéb tükörsima transzparens papíron kínai tussal könnyen és fáradság nélkül rajzolhassunk, mindenekelőtt a tushoz kevés ökörpépét kell hozzátenni, azaz a tust jól be kell dörzsölni vele, mert e nélkül a papírnak sima, tükörfényes és olajos felülete a tust nem fogja. A papírt továbbá finomra porított lisztszerű bolognai krétával és lágy vattával dörzsöljük be és poroljuk le, miáltal szintén előmozdítjuk a tusnak könnyebb tapadását anélkül, hogy a papíros lényegesen veszítene átlátszóságából. Rajzok, tervek, skiccek stb. számára legalkalmasabbak a kissé vastagon folyó, sötétfekete, kömény- és gyöngyutusok, amelyeket minden rajzeszköz-kereskedésben lehet kapni és amelyeknek ezenkívül még az az előnyük is van, hogy a velük készült rajzok megszáradás után nem mosódnak el. A rajzokat, de az indigó- vagy pergaminpapírosra nyomtatott és tussal kiegészített pozitív levonatokat is negatív nyomólemezek előállítására lehet felhasználni. R. A.-r.

Tablázatszedés alkalmával lehet tapasztalni, hogy némely szedő célszerűtlenül dolgozik. A különböző

szélességű rovatok szedésekor nem zárja mindig át a szedővasat, hanem mondjuk 20 ciceróra zárt szedővasban szedi az összes ennél kisebb szélességű rovatok sorait, erősen bizva azok kizárásakor tapintó-érzékében. Mondanunk sem kell, hogy az ilyenfajta szedés éppen nem a legprecízebb kizárásu, azonban ha a szedésmértékül szolgáló négyzetet vagy ürpótlót minden sor szedése után átvisszük, valahogyan még megjárja. Semmiképpen sem mondható azonban jónak az olyan szedés, amikor a szedésmértékül szolgáló négyzetet vagy ürpótlót az első sor szedése után nem visszük át, hanem az első sor szerint szedjük a továbbiakat. Mert hiszen mérték nélkül a második sor már gyengébb vagy erősebb lehet egy hajszállal, a harmadik ismét csak gyengébb vagy erősebb, úgy hogy mire az utolsó rovatbeli szöveget szedjük, egészen más szélességű sort nyerünk, mint az első volt. Ajánlatos ezért érzés utáni kizárás esetén a mértékül használt tézőt minden sor után átmenelni, miáltal egyttal az előző sor kizárásának jó voltát is ellenőrizzük. RASOFSZKY.

Lapunk mult havi számában „Egy új rendszerű nyomtatógép” cím alatt közölt ismertetésünkben az Autopress-gépről úgy emlékeztünk meg, mint olyan gépről, melyből kettőt is kezelhet egy gépmester. Az ismertetést részben külföldi lapok, részben a gyár prospektusa nyomán irtuk meg s nem volt tudomásunk arról, hogy nálunk *illetékes tényezők állapították meg, miszerint az Autopress-rendszerű gépekből egy gépmester csak egyet kezelhet.*

Ritkítatlan kompresszszedésben igen gyakran lehet látni, hogy némely ékezettel ellátott verzál betű az előtte való sornak valamely teljestestű betűjére (g, y, p, q) esik, amely körülmény az esetek legtöbbszörében a szedés ugynevezett elkrácsolódására vezet. A gyakorlott kompresszszedő az ilyesmit már a szedés alkalmával veszi észre és azonnal segít a bajon, a szóközoeket másképpen osztván el. Az ékezetnek az előző sorbeli teljestestű betűre való ránehezedése még azzal a bajjal is járhat, hogy az ékezet nyomás közben letörik és a szedésen elmozsolódik, a nyomatot elpiszkolja, ami különösen finomabb munkáknál nem igen lehet kívánatos.

22.—, Tóth Sándor 14.—, Szeleczky Vilmos 28.—, Rames Jaroslav 28.—, Fucker József 26.—, Richter Márton 26.—, Hörbe Konrad 13.—, Kun Mihály 9.—, Gondos Ignác 8'56, Riczko Sándor 26.—, Becz Lajos 3.—, Schmuckler Lipót 14.—, Nyul Dezső 19.—, Halmi Sándor 17.—, Deák József 26.—, Bálint Ödön 14.—, Karabás István 2.— kor., összesen 786'56 kor., mely az Általános Fogyasztási Szövetkezettől van gyümölcsözőleg elhelyezve.

Évi zárazatmadás. Pénztári kimutatás 1912 január—december hórol. *Bevétel:* Áthozat a mult évről 563'50, 10 darab hitelszövetkezeti részjegy á 10 kor. = 100, ennek 1911. évi osztaléka 5.—, Gutenberg szoboralap 1201'47, kamatai 38.—, Ács Mihály-alap 522'89, kamatai 16'51, szaktanfolyam bevétele 1600.—, estélyekből 574'80, takarékpénztári kamat 11'45, tanoncplédányok és előfizetések 93'40, tagsági díjakból 12.130'20 korona, összesen 16.857'22 korona. *Kiadások:* Grafikai Szemlére 8350'91, szaktanfolyam és kiállítások helyben és a vidéken 3410'61, szaklapokra, pályadíjakra 292'58, estélyekre 880'56, adminisztrációs portó és nyomtatványok

396'98, tagdíjak, adományok, újví ajánlékok és koszoru 384.— korona, összesen 13.715'14 korona. Kézpénz az év végén 1302'61, 10 darab hitelszövetkezeti részjegy á 10 korona = 100, Gutenberg szoboralap 1239'47, Ács Mihály-alap 500 korona, végösszeg 16.857 korona 22 fillér.

ÜZENETEINK

Többeknek. Az Universal alapnyomati lemezek elárusítója Silberer Adolf grafikai szaküzlete, Budapest, VII, Akácfa-utca 52. — A „Taylor” készülékről legközelebb kimerítő véleményét mondhatunk.

Kíváncsi. Lapunk szövegbeosztását technikai nehézség miatt kellett megváltoztatnunk. Magunk is tudjuk, hogy vannak szaktársak, akiknek nem tetszik az új beosztás s örülünk annak, hogy önk nem ezek közé tartoznak.

K. M., Arad. A tanfolyam folyásáról kérünk sürgős értesítést. Üdv.

Lapzárta minden hó 15.-én. Mellékletek beküldési ideje szintén 15.-ike. Példányszám 2000.

Sz. J., Budapest. Közreműködését örömmel fogadjuk a kérjük, hogy hosszabb közleményekkel is szerencsétlenni sziveskedjék. Üdv.

N. J., Nagymegyer. Beküldötteiről jelen számunk megfelelő rovatában mondunk véleményt. Nem veszi rossz néven, hogy e kritika nem olyan kedvező, mint az első, de e helyütt is meg kell állapítanunk, hogy akkori nyomtatványai jobbakk voltak a mostaniaknál. *Mi ennek az oka?* Tanácsoljuk, hogy a szertelenségbe vitt aranynyomattással hagyjon fel. A kérdezett klixék még nem eladók; egy-két hónap mulva talán megkaphatja. Magánlevelet ily ügyekben nem írhatunk.

L. S., Kolozsvár. Kérjük, hogy a változatokat azonnal küldje fel; 4—6 mellékletet szánhatunk erre a célra. Kiállítás legjobban lenne csak májusban megtartani. Üdv.

A Magyarországi könyvnyomdászok és rokon szakmabeliek szakköre kiadása. Felelős szerkesztő: Wanko Vilmos. Főmunkatárs: Gondos Ignác. — Világosság könyvnyomda rt. Budapest, VIII. ker., Conti-utca 4. sz.

FISCHER ÉS MIKA BETÜÖNTÖDE R.-T. BUDAPEST

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Célszerű és divatos könyv- és címbetűkből nagy választékot tart. Készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K

A Kereskedelmi Nyomda Részvénytársaság munkafelvételi osztálya Fiumében tisztviselőt keres.

A német nyelv perfekt tudása és némi szakértelem megkívántatik.

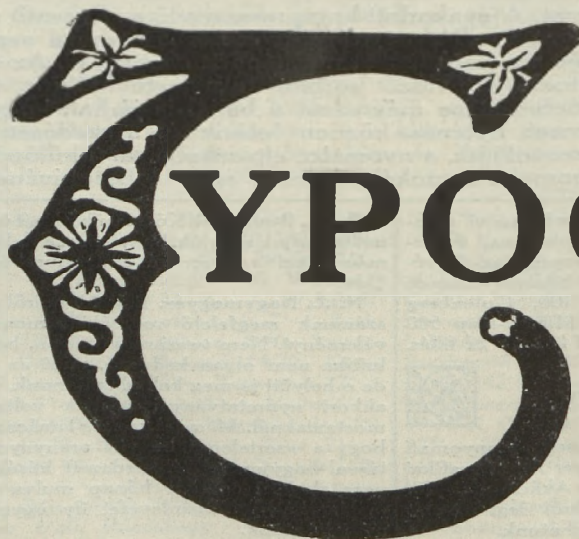
Aki a horvát vagy olasz nyelvet bírja, előnyben részesül.

Ajánlatok az eddigi működés ideje és igények megjelölésével fenti címre kéretnek.

HERMANECI PAPIRGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPEST VI, GYÁR-U. 38

GYÁRT: FINOM, FAMENTES IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ- ÉS SZINES PAPIROKAT, STB. ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

Az egyszerű, áttekinthető szerkezet, a rendkívül szilárd alkatrészek, valamint a kitűnő soröntés biztosította a

YPOGRAPH

szedőgépnek igen nagy elterjedését. Az önműködő osztószerkezet ezt a sorszedő és öntőgépet sokkal jövedelmezőbbé teszi, mint ahogy már eddig volt.

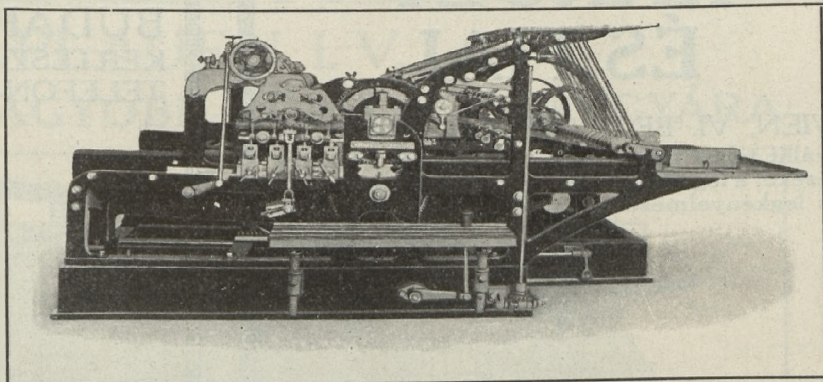
Typograph G.m. **Setzmaschinenfabrik** B. H. Berlin NW. 87
Huttenstraße 17/20

Magyarországi képviselő: ADLER J., Budapest, I. kerület, Fehérvári-út 16. szám.
Budapesti képviselő: TANZER MIKSA, Budapest, VII. ker., Akácfa-utca 50. szám.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

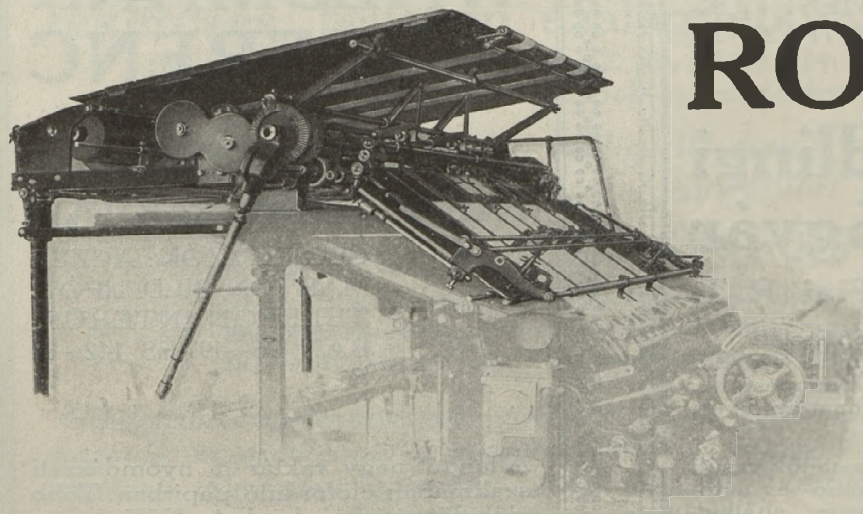
GÉPGYÁRA / BUDAPESTEN

Könyvnyomdai gyors-sajtók vasuti rendszerű menettel. Könyvnyomó gyorsajtók két- és négy-pályás görgő-járáttal. Kromótipiai gyorsajtók rövidített ivkivezetőkkel és gyűrűs kirakódob segítségével. Kétfordulatu gyorsajtók előlkirakóval. Könyvnyomdai gyorsajtók görgő-pályával. Könyvnyomdai kézisajtók és könyvkötészeti gépek

Körforgó nyomógépek ujság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ívnyagok számára készülnek.

Az éjjeli női munka megszüntetése alkalmából fontos!

ROTARY

ÍVBERAKÓ-KÉSZÜLÉKET

a bel- és külföldi nagyobb nyomdák üzemében eredményesen alkalmazzák az egy- és kétoldali berakáshoz, mivel ezek a gyorsajtók teljes kihasználását lehetővé teszik, miután a papír a gép működése közben is felrakható. Minden gyorsajtóhoz hozzászerezhető. Teljesítő képessége 4000 ívig óránként.

SCHROEDER, SPIESS & CO G. M. B. H. LEIPZIG

KÉPVISELŐ: TANZER MIKSA, BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 50. TELEFON 13-70

CS. ÉS KIR. UDVARI BETÜÖNTÖDE,
RÉZLÉNIAGYÁR ÉS VÉSŐINTÉZET

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI

WIEN, VI. BEZ., MILLERGASSE 23.
Szállít teljes nyomda- és tömöntöde-berende-
zéseket a legmodernebb anyaggal a legolcsóbb
és legkényelmesebb fizetési feltételek mellett

Magyarország és az összes Balkán államok
vezérképviselője:

Kubinyi János, Budapest, V. ker., Erzsébet-
tér 15. szám, I. emelet. (Marokkói ház.)

Költségelőirányzatokat és mintalapokat kész-
séggel díjmentesen rendelkezésre bocsájtunk

GRAFIKAI SZAKÜZLET KAUFMANN GYULA

BUDAPEST, VII
KERTÉSZ-UTCA 48. SZ.
TELEFON-SZÁM 7548.

KARL KRAUSE
gépgyár, Leipzig
POPPELBAUM
cs. és kir. udv. betüöntöde
R. GERHOLD
rézmetsző műintézetének
KIZÁRÓLAGOS KÉP-
VISELETE

KÖLTSÉGVETÉSSSEL, ÁRAJÁNLA-
TOKKAL DIJTALANUL SZOLGÁL

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ
EGÉSZ BIRODALOMBAN. ALAPITVA
1848. GYÁR: MÖDLING. WIENI FIÓK-
TELEP: III, WEISSGÄRBERSTR. 22—24.

Mödlingi Gyorssajtógyár

ezelőtt: Kaiser L. Fiai R.-T.

Magyarországi képviselő:
Róna József mérnök, szerelő-
és gépműhelye, Budapest, III.,
Bécsi-ut 42. Telefon-szám 54-48.

Egyszerű könyvnyomdai gyorsajtók vasuti
és körmozgásu menettel. Kromó- és auto-
tipia-gépek frontkirakóval vagy anélkül.
Rapid-gyorsajtók görgőjárattal. „Doppel-
rapid“ Miehle-rendszerű kétfordulatu gyors-
ajtók. Különleges körforgógépek gyártása.
Tökéletes kivitel, gyors és igen könnyű járás.
Különféle új és javított gépek nagy raktára.

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, V,
FALK MIKSA-U.13

PAPIRGYÁRI RAKTÁR

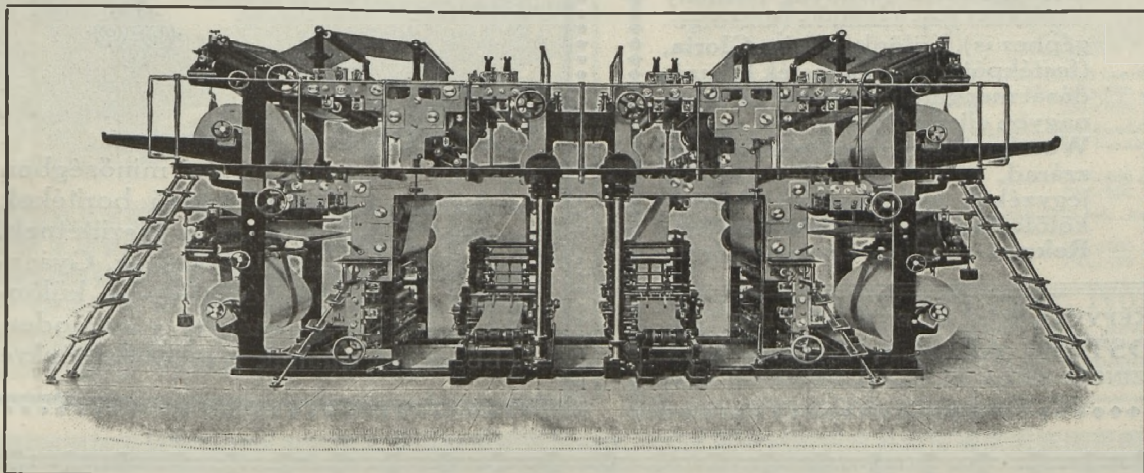
CÉGJEGYZŐK: ACZÉL
MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERUR-
BAN 96—19 ÉS 142—51

Allandó nagy raktár a nyomdászati
szakmában előforduló papirban. Több
előkelő papirgyár lerakata. Különleges-
ségek: különféle boríték- és levélpapir,
kromó-, illusztrációs nyomó- és könyv-
papirokbán. Kívánatra papírmintákat
azonnal küldünk ingyen és bérmentve

VOGTLÄNDISCHE MASCHINENFABRIK A-G

PLAUEN I. V.

EURÓPA LEGNAGYOBB KÖRFORGÓGÉPGYÁRA

Legnagyobb munkaképességű 64 oldalas négytekerces, teljesen szalagnélküli körforgógép

64, 60, 56, 52, 48, 44, 40, 36, 32, 30, 28, 26, 24, 22, 20, 18, 16, 14,
12, 10, 8, 6, 4 és 2 oldalas hirdapok nyomtatására és hajtogatására.

Ezen körforgógép-típusból eddig 30 darab részint szállított, részint megrendelés folytán építés alatt áll.

Az utolsó öt év alatt 85 darab

négy- és kétekerces körforgógép, 64 illetve 32 oldalas lapok nyomtatására szállított, illetve megrendelés folytán épülőfélben van. Felülmúlhatatlan teljesítőképeség!

Mindenféle körforgógépek gyártása ujság-, illusztráció-, mű-, jegy- és hasonló nyomtatványok nyomtatására. A legmodernebb öntődei berendezések. Komplet gyorsöntőgép Rotoplate. Hajlító- és adjusztálógépek

Számítások és árvetések készséggel adatnak. Képvisező Magyarország és Ausztria részére
PAUL KEIL, WIEN XVIII., WÄHRINGERSTRASSE 135

BERLINI KÖ- ÉS KÖNYV-
NYOMDAI FESTÉKGYÁR

HANS WUNDER

G. m. b. H. Könyv- és könyomdai, fekete és színes festékek. Legjobb minőségű Germania-hengeranyag bármely rendszerű gép számára (körforgógéphez is). Különlegesség: Gloria, (festékpótanyag), a festék lehuzódását meggátolja. Fénykék Perga, nagyon elterjedt s szívesen veszik. Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad, ezért igen ajánlatos árjegyzékek nyomásához. Könyvkötőfestékek. Atnyomó-papírok: Rekord, berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTÁR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPIRNEMÜGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST

Borítékok

minden nagyságban és minőségben kaphatók. Külön készítésű borítékok gyorsan és jutányos áron készíttetnek. Ablakboríték-különlegességek. Gyászkeretű borítékok készítése. A különféle borítékok gyártására a legmodernebb gépek állanak rendelkezésünkre

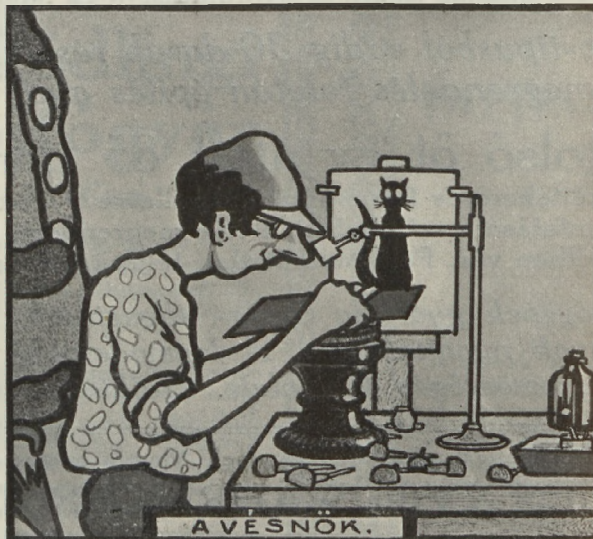
HERBST S. FOTOKEMIGRAFIAI MŰINTÉZET

Budapest, VIII, Bezerédi-u. 19 (saját ház)

TELEFON:
JÓZSEF 4-24. SZ.

A legtökéletesebb és legjobb gépekkel felszerelt műintézet elfogad minden a reprodukáló szakba vágó munkák kifogástalan kivitelét. Különösen ajánlja rézbe marattott címke-készítményeit mindennemű ipari célokra.

Különféle klisék
ipari célokra
raktáron

TELEFON:
JÓZSEF 4-24. SZ.

*A vésnök is komoly legény,
Javitgat a kép tetején.
Valósággal nagy szerencse:
Kéznel van a lupalencse.
Igy igazgatnak a képen,
Herbst S. klisé-műhelyében.*

Figyelmeztetjük
ciklus-
hirdetésünkre

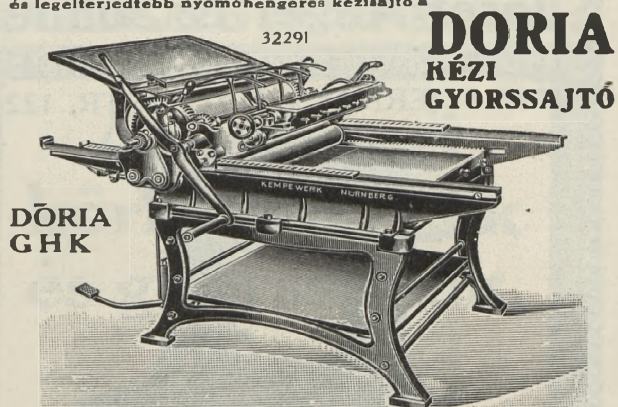

**MŰVÉSZI KIVITELŰ
RAJZOK ÉS
KILSEK**

KÖNIG és BAYER-nél
BUDAPEST, VII. KAZINCZY-U. 32.
4-83: TELEFON: 4-83.

MINTÁK, AJÁNLATOK ÉS VÁZLATOK DIJ-
MENTESEK. FELVÉTEL HÁZON KIVÜL IS

Korrektura-, chemigrafiai próbanyomatok, plakátok, különlenyomatok a mindennemű alkalmi munkák készítésére legalkalmasabb és legelterjedtebb nyomóhengeres kézisajtó

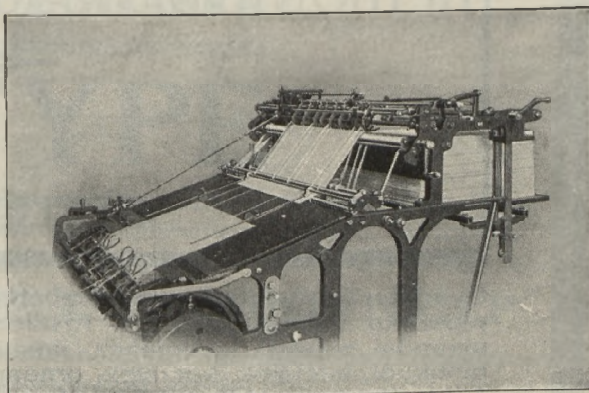
A „Doria” kézisajtók méretei és árai: **Festékező szerkezet nélkül:**
 „Doria” H A asztal 530×700 mm., szedés 510×680 mm. 660 M.
 „Doria” G H A „ 780×1000 „ „ 750×970 „ 975 M.
Önműködő kombinált asztal- és hengeres festékező-szerkezettel, öntőpalackkal, lábitóval az ivfogók felnyitására, berakó- és kirakó-deszkával:
 „Doria” H F asztal 530×700 mm., szedés 510×680 mm. 885 M.
 „Doria” G H F „ 780×1000 „ „ 750×970 „ 1150 M.
Hengeres festékező-szerkezettel, festéktartóval, kettős festék-szabályozóval és önműködő festékdörzöléssel:
 „Doria” H K asztal 530×700 mm., szedés 510×680 mm. 1075 M.
 „Doria” G H K „ 780×1000 „ „ 750×970 „ 1375 M.

Kempewerk-gépgyár, Nürnberg

Különlegességei: tömöntődei, chemigrafiai és galvanoplasztikai gépek és a nyomtatóiparban használatos mindennemű vasanyagok. Magyarországi képviselő: **GOLDSTEIN ADOLF** grafikai szaküzlet, Budapest, VII., kerület, Kazinczy-utca 32. szám. Telefon 23-41.

Koenig ívberakójának

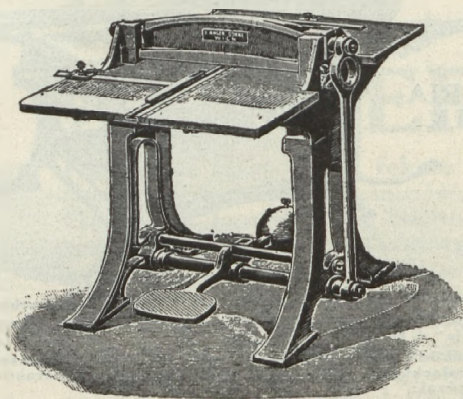
előnyei: könnyű kezelés; csekély erőszükséglet, miután légszivattyu nélkül működik; az összes papírfajták feldolgozásához alkalmas; önműködő asztalemelés a papírvastagságának megfelelő külön beállítás nélkül; kényelmes alakváltoztatás; önműködő kikapcsoló szerkezet; mozgó oldalilleszték. A gyakorlatban kitűnően bevált és kiváló használhatóságát elterjedettsége bizonyítja.

Koenigs Bogenanleger
Maschinenfabrik **Leipzig**

**Fabrik in
Guben**

Josef Anger & Söhne
GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
WIEN-HERNALS, HAUPTSTR. 122

Szállít legujabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyvmdák, papirgyárak, könyvkötők, üzleti könyveket készítő gyárak, dobozgyártók részére legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel. Magyarországi képviselő

Silberer Adolf, grafikai szaküzlet Budapest, VII, Akácfa-utca 45. Telefon 152-11

CINKOGRAFIAI
& MŰINTÉZET &
KOBLINGER
GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
CSENGERY-UTCA 22.
TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENMŰ KLISÉKET MŰVEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALAMINT ÁRJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉSEKHEZ. ÉPÍTÉSZETI STB. TERVEKET FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSÍT

STEMPEL D.
BETÜÖNTÖDE • R.-T. • FRANKFURT AM MAIN

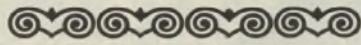
RÉZLÉNIAGYÁR

Gyártja a Mergenthali szedőgépbetűit kézi szedésre való használatra. Galvanoplasztika. Vésnöki intézet. — Kiválóan szép és praktikus újdonságok a modern nyomdai munkák kiviteléhez, úgymint. könyv-, akcidens-, körlevél- és írott betűkből, iniciálék, körzetek, ornamentek, díszítések, polytypok, vignetták stb. Több ötszáz személynél foglalkozásban. Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez.

Költségajánlattal és mintákkal készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselő

SILBERER ADOLF, grafikai szaküzlet
BUDAPEST, VII, Akácfa-utca 45. Telefon 152-11

HENGERÖNTŐ-MŰHELY LAPOS ÉS KÖR-
FORGÓ-GÉPEKHEZ. OLCSÓBB ÉS JOBB
AZ OTTHONI ÖNTÉSNEL

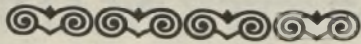
Első magyar könyv-
és könyomdai festék-
és hengeranyag-gyár

Berger és Wirth

Budapest, IX. ker., Márton-utca 19

Telefon: József 6-35

Ujság-, diszmű-, illusztráció-,
mű- és mindenfajta színes
festékek, kencék, bronzok a
grafikai iparágak számára.
"Bianka", "Patent" és "Vik-
toria" hengeranyagok koc-
kázott és sima táblákban.

TÖRZSGYÁR: LIPCSE. FIÓKGYÁRAK:
BARMEN, BERLIN, SZENTPÉTERVÁR,
FLORENZ, PÁRIS, LONDON, NEWYORK

MASCHINENFABRIK AUGSBURG-NÜRNBERG

Augsburgi körforgógépek és gyorsajtók.

Kitűnő előnyük legegyszerűbb alkotás,
legnagyobb gyorsaság és kiváló biz-
tonság. — Eddig szállított mennyiség
10300 db körforgógép és gyorsajtó.

Képviseelő Ausztria-Magyarország részére

Josef POLACSEK, Wien,
IV. kerület, Belvederegasse 3. sz.

BND

Mergenthaler Setzmaschinen-Fabrik G. m. b. H. Berlin, N. 4.

MINDEN TUDAKOZÓDÁSRA

az a felelet és a szakemberek bizonyítják, hogy a

LINOTYPE

szedőgépek a legelőnyösebbek és teljesítő képességük minden szedésnél a leg-
gazdaságosabb. A 8-féle típus nagy választéka és a folytonos ujtások, javítások
minden üzemhez alkalmassá teszik a Linotype-szedőgépet. — Mivel pedig a

MERGENTHALER-FÉLE KOMPLETT-BETÜÖNTŐGÉP

a Linotype matricáival teljesen azonos kéziszedéshez való betűket önt, minden
jó szakférfiu csak Linotype-szedőgépet rendel.

Vezérképviselő: Ausztria-Magyarország és az összes Balkán államok részére:

Gutenberg-Haus Gebr. Geel, grafikai szaküzlet

Wien VII, Lerchenfelderstrasse 37

Távirati cím: Geel Wien Fiókok: Budapest, Prága

MAGYARORSZÁGON KÉPVISELI: KRAMMER

LIPÓT, BUDAPEST, VI, BAJNOK-UTCA 26. SZÁM

FŐKÉPVISELET ÉS ÁLLANDÓ RAKTÁR
MULLER TESTVÉREK
 BUDAPEST, VI, DÉVAI-UTCA 21. SZÁM

WOTTITZ MANFRÉD
 Budapest, V, Bálvány-utca 12. Telefon 18-99.
 Dombornyomásokhoz való stanznik, fototípiák,
 kemigráfiai, autotípiák, klisék három- és négy-
 színű nyomáshoz. Fényképfelvétel házon kívül

Ne vásároljon semmiféle

*Ha bármilyen
 gépjavitásra
 van szüksége
 szólítsa fel a
József 11-91
 telefonszámot*

perforológépet, perforálóléniát, számláló és számozógépet lábhajtásra, kézi számozókészüléket, jegynyomó-, számozó- és fűzőgépet, sodronyt, vágógépet, karton- és papírlemezvágoollót stb., mielőtt árajánlatot nem kérne a

Herrmann és Karig gépgyártól

Budapest, VIII. kerület, Mária-utca 24-26. szám

RÉZLÉNIAGYÁRTÁS, TÖMÖNTÖDE
 ÉS NAGY MECHANIKAI MŰHELY

ELSŐ MAGYAR BETÜÖNTÖDE

Dus raktárt tart magyar és minden idegen ékezetűkönyv-és cimbetükből, valamint körzetek, rézléniák és különféle felszerelési anyagokból.

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
 BUDAPEST, VI. KERÜLET,
 DESSEWFFY-UTCA 32.
 TELEFON 23-70. SZ.

GALVANOPLASZTIKA, ÓLOMZÁR-
 GYÁRTÁS ÉS BÉLYEGZŐMETSZÉS

Teljes könyvnyomdai berendezések — gyorsajtókkal egyetemben — a legjutányosabb feltételek mellett, rövid idő alatt foganatosíthatnak.

EGYETEMES TABELLAALAPZAT, CZETTEL ÉS BENDTNER SZABADALMA

JULIUS KLINKHARDT BETÜÖNTŐDÉJE ÉS RÉZLÉNIAGYÁRA LEIPZIG

LIEBIGSTRASSE 4-8

Modern és izléses betűk, körzetek stb. elismert elsőrendű kemény anyagokból. Töm-öntőde, galvanoplasztika, bélyegmetszés, rézle-
niagyár, vésnök-intézet, szerszámgyár

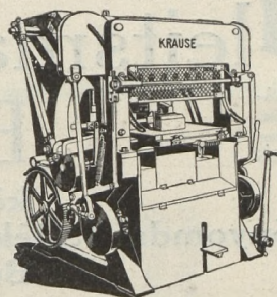
Mintakönyveket szívesen küldnek a cég magyarországi képviselői

GROSZ ÉS KALLÓS

GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST, VIII, JÓZSEF-KÖRUT 9
TELEFONSZÁM 130-31

Nyomdaberendezések minden nagyságban a legrövidebb idő alatt eszközöltetnek

KRAUSE

Szabadalmazott gyorsvágógép három késsel

a papírt, könyvet egy menetben három oldalon körülvágja, mely eredmény óriási teljesítő képességről tanuskodik.

Karl Krause gépgyár Leipzig 13

Képviselet: KAUFMANN GYULA grafikai szaküzlete, Budapest, VII., Kertész-utca 48. szám. Telefon 75-48

AUTOTIPIA FOTOTIPIA

TELEFON 679

Készít horgany- és rézmarratású kliséket a legszebb kivitelben. Házonkivüli felvételeket, úgymint építmények, gépek, tájképek, festmények és iparművészeti tárgyakról a legjutányosabb árak mellett.

FOTOLITO- GRAFIA

TELEFON 679

LESSING-ANTIQUA

MINT KÖNYV- ÉS CÍMIRÁS ELSŐRANGU!

WILHELM WOELLMER'S

BETÜÖNTŐDÉJE ÉS RÉZLÉNIAGYÁRA / BERLIN SW 48

Gleitsmann

Brüsszeli világkiállítás-
son 1910: Grand Prix.
Turini világkiállítás-
on 1911: versenyen kívüli
jurytag.

E. T. könyv- és könyomdai festégyárak Budapest

Különlegesség: gyorsan száradó fekete fes-
tékek. Könyvnyomáshoz: CITO. Könyomás-
hoz PERFEKT. A festékek több minőség-
ben és különféle árakban kaphatók. Szines
festékek. Kencék. „Saxonia“ hengeranyag.

Képviselet: Tanzer Miksa, grafikai szaküzlet
Budapest, VII, Akácfa-utca 50. Telefon 13-70

10. WEINWURM-ANTAL

BUDAPEST, IV. KÁRÓLY-UTCA 3. SZÁM

ALAPÍTÁSTÓL
• 1864 •

TELEFON 52
• 1700 •

KÉSZIT
CINKOGRAFIAI
CHROMO-
AUTOTIPIAI
KLISÉKET

LEGGONDOSABB
KIVITELBEN

HÁZONKIVÜLI
FÉNYKÉP-É.S.S.
FŐLVÉTELEKET

OLAJFESTMÉNYES
FARMÓVÉZELTI
TÁRGYAK, ÉPÜLE-
TEK ÉS BELSŐ DE-
RENDEZÉSEKHEL

ELSŐ MAGYARORSZÁGI

FÉNYKÉPÉSZETI

CINKOGRAFIAI

SORSZOROSÍTÓ
MŰINTÉZETE

ŐRÖK ELSŐHANGU
NYITÁNYTÉZÉS.

KÁRÓLY-UTCA 3. SZÁM BUDAPEST KÁRÓLY-KÖRUT SAROK

MODERN KÖNYVKÖTÉSZET ÉS ARANYOZÓ MŰINTÉZET

KLEIN FERENC ÉS TÁRSA

BUDAPEST, VI, DESSEWFFY-UTCA 43. SZÁM. TELEFON 54-46

Admiral! Utolsó ujdonság!

A legsikerültebb betüöntődei termék! Előkelő
metszése és formája miatt rendkívül hatásos!

Wilhelm Woellmer's betüöntődéje

és rézlénia gyára : Berlin SW 48

MEGHIVÁS

A Villanyszerelők és műszerészek szervezete 1913. évi február hó 22-én, szombaton este a vas- és fémmunkás-otthon dísztermében (VII. kerület, Thököly-út 56. szám) saját segélyalapja javára, tomboldival, egyéb szórakozásokkal és tánccal egybekapcsolt nagyszabásu

JELEMEZES TÁNCESTÉLYT

rendez, melyre t. t. címet, valamint k. hozzátartozóit és ismerőseit tisztelttel meghívja a vigalmi bizottság

Az estély kezdete
este 9 órákor, vége
reggeli 5 órákor

A zenét a cs. és kir. 44. gyalog-
ezred teljes zenekara szolgáltatja

Menu
1912 július 1

Erőleves csészében
Balatoni fogas-szeletek
Tűzdelt borjudió párolva
Tavaszi töltött sült csirke
Párolt fejes saláta
Calville-alma-befőtt
Jeges bomba velencei módra
Vegyes sajt
Gyümölcs kosarakban
Fekete kávé
Müncheni sör
Magyarádi Cabinet fehér
Chateau Hungaria vörös
Pezsgő-borok:
Transsylvania Sec
Törley Talisman
Ásványvizek

ÉTREND

A JULIUS 5-IKI KÖZVARSORÁH

Windrosi erőleves csészében

Olaszosan párolt fartő

Szemelt csirág habart vajjal

Tavaszi töltött sült csirke

Fagylaltos kalács

Apró sajt-pástétomok

Udvari sör

Magyarádi Cabinet fehér

Pezsgő: Little Casino

SORENTO-NAGYSZÁLLODA
ÉTTERME RIMASZOMBAT

ÉTREND

1912 május 6.

Windrosi erőleves csészében
Ostendei bárdhal főri módra
Olaszosan párolt fartő
Sajtos csöves tészta pirítva
Szemelt csirág habart vajjal
Tavaszi töltött sült csirke

Fejes saláta

Fagylaltos kalács

Apró sajt-pástétomok

Gyümölcs kosarakban

Fekete kávé

Udvari sör

Magyarádi Cabinet fehér

Chateau Hungaria vörös

Louis François Transsylvania

Little Casino, Törley Talisman

Ásványviz

WOTTITZ VILMOS

FOTOCINKOGRAFIAI MŰINTÉZET, FOTOLITOGRAFIA, AUTOTYPIA
BUDAPEST, IV. KOSSUTH LAJOS-UTCA 1. SZÁM ≅ TELEFON 679

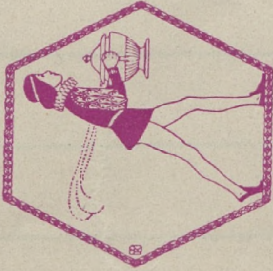
 SZÁMLA FIZETENDŐ BUDAPESTEN, KÉSZPÉNZ- BEN, MINDEN LEVONÁS NÉLKÜL BUDAPEST, 191.....	
---	--

Kelet	Darab	Tárgy	Méret	Ár ☐ cmként	Korona	Fillér

Korvin Testvérek
Budapest :: VI
Révay-utca 14

Melléklet Schwartz Ármin
 „Étrendi lapok” (menü-kártyák)
 című cikkehez

VIII. GENERALVERSAMMLUNG
 DER AUTOMOBIL-KAUFLEUTE
 UND -VERTRETER VON BERN.
 BANKETT IN DER „TONHALLE“
 AM 1. JULI

MENU

ESSENCE DE VOLAILLE EN TASSE
 FILET DE FOGAS DU BALATON À L'AMÉLIE
 QUARTIER DE VEAU BRAISÉ GLACÉ
 TRANCHES DE VEAU À LA VILLEROY
 OISON ROTY ET POULET FRITÉ
 SALADE DE SAISON
 LÉGUMES PRINTANIÈRE
 POUSSIN FRIT AU PERSIL
 SALADE DE LAITUES
 COMPOTE DE CALVILLE
 FROMAGES

BIÈRE DE KÖBÁNYA
 VIN BLANC DE PANNONHALMA
 CHAMPAGNE: TÓRLEY GRAND VIN RÉSERVÉ

1884
 1909

ÉTREND

MURAKÖZI BÁRDOSY
 ELEMÉR, VÁRMEGYEI
 FŐGŰYÉSZ HIVATALBA LÉPÉSÉNEK 25-İK
 ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL A JUNIOR-
 ÉTTEREMBEN RENDEZETT DISZEBÉDEN

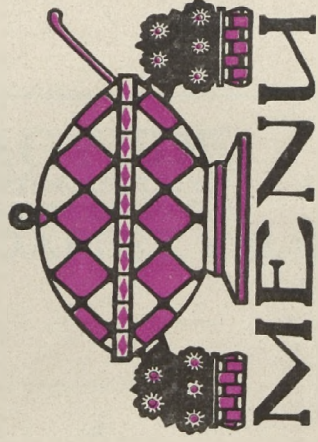
DUNAI TOKHAL OROSZOSAN
 PEZSGÓVEL PÁROLT KASSAI SÓDAR
 FINOM FŐZELÉKEKKEL KÖRITVE
 FÉNYEZETT JAVA BORJUGERINC
 FEJES SALÁTA
 JEJECEDETT TEJSZINHAB
 VEGYES SAJT
 ERDEI SZAMÓCA
 FEKETE KÁVÉ

KÖBÁNYAI UDVARI SÖR
 PANNONHALMI FEHÉR

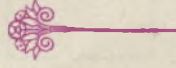
LOUIS FRANÇOIS TRANSSEYLVANIA SEC

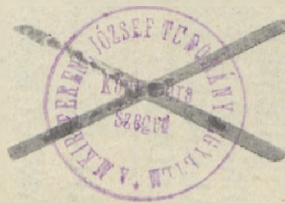
A DISZEBÉD TARTAMA ALATT A CS. ÉS
 KIR. 38. KÖZÖS GYALOGZRED TELJES
 ZENEKARA HANGVERSENYEZ

Melléklet a Grafikai Szemle
 1913. évi február havi számához.

RAGOUTLEVES
 IDEI TÖLTÖTT CSIRKE
 VEGYES SALÁTA, BEFÖTT
 PÁROLT KASSAI SÓDAR
 FINOM FŐZELÉKEKKEL
 BORJUGERINC
 KOMPÓT
 SAJT
 GYÜMÖLCS
 FEKETE KÁVÉ
 LIKÖRÖK

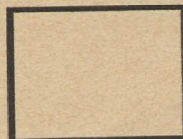

NAGY EDE

MŰBUTORASZTALOS
LAKÁSBERENDEZŐ *

BUDAPEST, VIII, CONTI-UTCA 5. SZ.

LEVELEZŐ-LAP

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tervezte: Preller János

W PAPIRGYÁRI RAKTÁR
WALDMANN FERENCZ
BUDAPEST, FALK MIKSA-U. 13

Tervezte: Jumanca József

FORBÁTH SÁNDOR *Az asszonyok parkja* című verseskönyvére előfizetést hirdetünk. A verseskönyv igen szép nyomdai kiállításban legutóbb jelent meg. Ára 3 K. Tisztelettel kérjük, amennyiben a verseskönyvre igényt tart, a mellékelt levelezőlapot aláírva, méltóztassék vagy a mi címünkre, vagy pedig a szerző címére (V, Bátor Aczél-utca 3. szám) beküldeni. A verseskönyvet azután Budapesten küldöncünk által, vidéken postai utánvétellel fogjuk kézbesíteni. Kiváló tisztelettel, Budapesten, 1913 január havában

**VILÁGOSSÁG NYOMDAI RT.,
BUDAPEST, VIII, CONTI-UTCA 4. SZ.**

FORBÁTH SÁNDOR
VERSEI:

AZ ASSZONYOK PARKJA

VILÁGOSSÁG KÖNYV-
NYOMDA RT. BUDAPEST
VIII, CONTI-UTCA 4. SZÁM

A szaktanfolyami hallgatók munkáiból
XXI.

FRANKLIN TÁRSULAT

IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA BUDAPEST, IV, EGYETEM-U. 4

BUDAPEST, 191 _____

Tervezte: Mihályk Gusztáv

ELSŐ · MAGYAR · BETŰÖNTŐDE · RT.

BUDAPEST, VI. K.,
DESSEWFFY-U. 33
TELEFON: 133-40

BUDAPEST, 191 _____

DUS VÁLASZTÉK
AZ ÖSSZES IDEGEN
NYELVŰ IRÁSOK-
BAN ÉS RÉZLÉNI-
ÁKBAN · ÁRJEGY-
ZÉKDIJMENTESEN

Tervezte: Szloboda György

A memorandum-tervezési tanfolyamon készített vázlatok alapján szedett memorandumok
Előadó: Kizsol László

Nagyságos · Asszony!

Tiszteletteljesen bátorkodunk az 1913. évi tavaszi újdonságokról szóló árjegyzékünket és teljes mintagyűjteményünket megküldeni, kérve Nagyságodat, hogy méltóztassék azt gondosan átmézni. Különösen

blouzok, pongyolák, aljak, kosztümök, tavaszi kabátok

vannak divattermünkben, amelyek egyenesen szenzációja lesznek a tavaszi idénynek. / Ezen kívül óriási választékban vannak még raktáron a világ minden tájáról érkezett újdonságok u. m. selymek, szövetek, posztók és más ruha-kelemék, továbbá szalagok, csipkék és az összes létező ruhadiszkek. / Áruházunk régi jóhírneve biztosíték arra, hogy Nagyságod a legjobb kiszolgálásban részesül és az árak mellett mindig a legjutányosabb árat számíthatjuk. / Nb. látogatását várjuk kiváló tisztelettel

**Szathmáry · Testvérek
Budapest · IV · kerület
Koronaherceg-utca · 1**

Tervezte: Szedmer József

DICK·MANÓ

könyvkereskedőnél (VII Erzsébet-körút 12. szám) kapható a jelenkor legjobb befű-rajzolóinak: Ehmcke, Gípkens, Glass, Bernhard, Klinger, Salzmann albumai. / Ezen műveket egy nyomdász sem nélkülözheti, mert az a sok száz egy és több színben nyomott példa, ugyszintén magyarázó szöveg a modern grafika egész új perspektíváját tárja elé. / Ugyancsak ott kaphatók az összes külföldi művészi folyóiratok és könyvek is.

Tervezte: Orován Ferenc

A körlevél-tervezési tanfolyamon készített vázlatok alapján szedett körlevelek

Előadó: Stefáni József

HORVÁT LAJOS

GRAFIKAI SZAKÜZLETE · BUDAPEST

VI. DÁVID UTCA 8 · TELEFON 123-09

VEZÉRKÉPVISELETEK: BETÜK: BAUERSCHÉ GIÉSSEREI · RÉZ-
LÉNIK: ZIEROW & MEUSCH · NYOMDAGÉPEK: A. HOGENFORST
GYORSSAJTÓK: MASCHINENFABRIK JOHANNISBERG · ELVÁLLAL
TELJES NYOMDA BERENDEZÉSEKET · ÁLLANDÓ NAGY RAKTÁR
ÚJ ÉS HASZNÁLT GÉPEKBEN, SZERELVÉNYEKBE, ANYAGBAN

SÁR, ZELINKA ÉS TÁRSA

Budapest, X. kerület,
Halom-utca 12. szám
Telefon József 1900

Vesz mindennemű papírhulladékot papírgyártási célra. Szállít
mosott és fertőtlenített géptisztító rongyot előnyös árban!

BAUER

FRANKFURT A. M. ÉS BARCELONA

ALAPITVA 1837

A LEGRÉGIBB ÉS LEGSZÁLLÍTÓ-
KÉPESEBB BETÜÖNTŐDE

300 MUNKAS ÉS HIVATALNOK · LEGMAGASABB
KITÜNTETÉSEK: ÁLLAMI-ÉREM, GRAND PRIX STB

Vezérképviselő Magyarországra részére:

HORVÁT LAJOS, BUDAPEST, VI. DÁVID-UTCA 8

A világ legrégebbi, leghíresebb és legnagyobb nyomdai festékgyára

Lorilleux Ch. és Társa

Iroda és raktár: Budapest IV, Ferenc József-rakpart
27. szám. Telefon 37-58 és 93-29.

Alapítva 1818. évben.
13 gyár és 60 lera-
kat az egész világon.
Az 1899. és 1900. évi
párisi világkiállításon
versenyen kívüli jury-
tag. Grand Prix: St.
Louis 1904, Lüttich
1905, Milano 1906 és
Brüsszel 1910. évben

Magyarországi gyár: BUDA-
FOKON, Budapest mellett.

Fekete és színes festékek a kő- és könyvnyomdai, könyv-
kötészeti és valamennyi grafikai szakma részére. Arany-
és ezüsfestékek. Másolófestékek. Hengeranyagok és azok
öntése. Kencék. Preparált papirok könyvnyomdák részére.

BETÜÖNTÖDE

GENZSCH ÉS HEYSE

Hamburg · München

ajánlja egyenvonalra (Normalschriftlinie) öntött
elismert legjobb gyártmányu hatásos betűit és
diszitményeit művekhez és accidenzmunkákhoz

PÁRIS 1900: ARANY ÉREM
ST. LOUIS 1904: NAGY DIJ
BRUSSEL 1910: GRAND PRIX

Vezérképviselő Magyarország és Ausztria területén:

Kallós Ödön, Budapest VI, Vörösmarty-utca 69-71